

ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΟΝ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΑΦΙΕΡΩΘΕΝ

ΕΙΣ ΤΗΝ Α. Β. ΥΨΗΛΟΤΗΤΑ
ΤΟΝ ΠΡΙΓΚΙΠΑ ΓΕΩΡΓΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΑΤΟΝ ΑΡΜΟΣΤΗΝ ΕΝ ΚΡΗΤΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ
ΕΝ ΧΑΝΙΟΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΡΙΑ
Δ^ς ΑΡΤΕΜΙΣΙΑ Ι. ΛΑΝΔΡΑΚΗ

Γραφεῖα «Σπινθῆρος» ἐν Χαλέπα

ΕΤΟΣ Δ'

ΤΕΥΧΟΣ Ι'

Ὀκτώβριος — 1902

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ

Φρ. Χρ. 6.

Ὅρος ἀπαράβατος

ἡ προπληρωμὴ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΕΚΑΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ
ΝΙΚΟΛΑΟΥ Ν. ΣΑΡΙΠΟΛΟΥ

Τὸ καθῆκον τοῦ ἐκλογέως
ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ Ι. ΛΑΝΔΡΑΚΗ
Ὁ Ἕλλην καὶ οἱ τίτλοι τῆς εὐγενείας. (Κοινωνιολογικὴ μελέτη).
Miss FRANK MILLER

«Ἀποχαιρετητήριον ἕσμα» (ποίημα)
Ἀγγλιστὶ καὶ ἐν παραφράσει).
ΦΙΛΟΤΕΧΝΟΥ

Ἡ σύζυγος τοῦ Μολιέρου καὶ ὁ
«Ἀρχοντοχωριάτης».
ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΛΑΝΔΡΑΚΗ

Γένεσις καὶ ἀνάπτυξις τῆς Γραφῆς
καὶ γραφικῆς ὕλης ἐν τῇ ροῇ τῶν
αἰώνων (Γραφοδιφικά). Συνέχεια
ἐκ τοῦ 9ου τεύχους καὶ τέλος.

ΜΗΤΣΟΥ ΠΑΠΑΣΠΥΡΟΥ
Ἀγνωστοὶ πόθοι (ποίημα).

ΕΥΣΤΡ. ΦΩΤΑΚΗ
Ἑσπερινὴ προσευχὴ ἐπὶ τοῦ κατα-
στροφῆς. (Ἐκ τῶν τοῦ Cha-
teaubriand)

ΑΡΤΕΜΙΣΙΑΣ Ι. ΛΑΝΔΡΑΚΗ
Ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου παρὰ τοῖς
διαφόροις λαοῖς ἀπὸ τῶν ἀρ-
χαιοτάτων χρόνων μέχρι σήμε-
ρον. (Ἑγκληματολογικά)

ΤΑΚΗ ΚΟΝΟΡΘΟΥ
Τότε καὶ τώρα (διήγημα)
ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ — ΕΙΚΩΝ 1.

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

* * * Θυμάσιον θέαμα ἀπετέλεσεν ἡ τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα γενομένη ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Ἄρεως πράξεις τῶν Ἀγγλῶν πεζοναυτῶν, ὅπως ἐπιθεωρηθῶσιν ὑπὸ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος Γεωργίου. Μεγαλοπρεπεῖς καὶ ἀραιμάνιοι 2 1)² χιλιάδες Ἀγγλοὶ στρατιῶται, ὡς χολύδιναι μηχαναὶ κανονικάτα κινούμεναι μὲ τοὺς ἐρυθροὺς χιτῶνας τῶν καὶ τὸ ἐπιβλητικὸν τῶν παρόσθημα ἀντεπροσώπευσαν τὸ μεγαλεῖον τῆς θαλασσοκράτορος Ἀγγλίας.

Ἡ Α. Β. Υ. ὁ Πρίγκιψ Γεώργιος ἐπιβαίνων τοῦ ὀρειοτάτου ἵππου Του α' Ἀζώφ καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ὑπασπιστοῦ Του κ. Λεμπέστη προὔπηγνεν εἰς τὴν δόδον Σούδας τὸ Ἀγγλικὸν στρατιωτικὸν σῶμα συνοδευόμενον ὑπὸ Ἀγγλικῶν μουσικῶν, αἵτινες ἐπαίνουν θαυμάσια ἐμβατήρια. Οἱ πεζοναῦται κατέληξαν εἰς τὸ πεδίον τοῦ Ἄρεως ὅπου ἐν τῷ Δημοτικῷ Κήπῳ προσεφέρθησαν εἰς τοὺς ἀξιωματικοὺς ἀναψικτικά. Οἱ ἄνωγεροι τῶν ἀξιωματικῶν ἀποσυρθέντες εἰς ἰδιαιτέρον κυλικεῖον ἐν τῷ περιπτέρῳ τοῦ Δημοτ. Κήπου ἐδέχθησαν παρὰ τῆς ἰδίας χειρὸς τῆς Α. Β. Υ. ψηλότητος κύπελλα πλήρη καμπανίτου, ἅτινα ὑψώθησαν ἐν ἐνθουσιασμῷ προπρόντος τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκηπος ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τοῦ Ἀγγλικοῦ στόλου. Μετὰ ταῦτα τὰ Ἀγγλικά ἄγῃματα ἐπανήλθον εἰς Σούδαν μὲ τὴν ἰδίαν τάξιν προπεμφθέντα εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν ὑπὸ τῆς Α. Β. Υ. ψηλότητος.

* * * Ἐπιστήμως ἀγγέλλεται ὅτι τὸ Δημοτ. Συμβούλιον Χανίων προέβη εἰς σκευνοήσεις μετὰ τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ τῶν ὑδραυλικῶν καὶ μηχανικῶν ἔργων τοῦ Πειραιῶς κ. Ἀγγέλου Γκίνη πρὸς κατασκευὴν τοῦ λιμένος Χανίων. Διὰ τὰς δαπάνας τοῦ μελετωμένου ἀναγκαίου τοῦτου δημοσίου ἔργου τὸ Δημοτ. Συμβούλιον θὰ συνεισφέρει 10 χιλ. φράγκων, ἅτινα θὰ εἰσπράξῃ ἀναλκμῶν τὸ λιμενικὸν ταμεῖον εἰς ὃ θὰ συγκεντρῶνται αἱ ἐκ τοῦ ἐπιβληθησομένου φόρου πρὸς κατασκευὴν λιμένος εἰσπράξεις.

* * * Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἀπὸ ἔτους καὶ πλέον εἶχον συσταθῇ ἐπιτροπεῖαι αἵτινες κατέτασσον εἰς τάξεις τοὺς Κρητὰς ἀγωνιστὰς ἀναλόγως τῶν ὑπ' αὐτῶν προσφερθεῖσων ὑπηρεσιῶν εἰς τὴν πατρίδα. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μακρᾶς ἐκείνης ἐργασίας κοινοποιήθηκα ἀπὸ τινος προὔκαλεσαν ἐνστάσεις πολλῶν ὁπλαρχηγῶν καὶ ἄλλων ἐνδιαφερομένων ὑπὲρ τῆς ἀληθείας, καθόσον ὡς ἐκ τῶν γνωσθέντων ἐξάγεται, πολλοὶ ἐξ ἐκείνων οἵτινες ἀληθῶς ἐπολέμησαν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐμόχθησαν καὶ οἰκονομικῶς κατεστράφησαν παραβλέψαντες ἐντελῶς τὸ ἀτομικὸν αὐτῶν συμφέρον χάριν τῆς Πατρίδος καὶ οἵτινες φέρουσιν ἀκόμη ὡς παράσημα ἐπὶ τοῦ σώματος τὰ ἶγνη τῶν ἐκ τοῦ πολέμου πληγῶν, κατετάχθησαν εἰς τὴν πέμπτην καὶ ἕκτην τάξιν τῶν ἀγωνιστῶν, ἐνῷ ἄλλων, οἵτινες ἀμαχητὶ σχεδὸν κατάρθωσαν νὰ ἀποκτήσωσι τὴν φήμην ἀγωνιστῶν, τὰ ὀνόματα διαλάμπουσιν μεταξὺ τῶν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν ἀναγεγραμμένων ἐν τοῖς καταλόγοις τῆς κατὰ βαθμοὺς καὶ ἀξιώματα κατατάξεως τῶν ἀγωνιστῶν. Τὸ ἀδίκημα τοῦτο ἐγέννησε πανταχοῦ τῆς Κρήτης παράπονα ἅτινα διατυποῦνται ἤδη δημοσίᾳ διὰ τῶν ἐφημερίδων ἐν αἷς δημοσιεύονται. Δὲν πρόκειται πλέον περὶ τῆς συντάξεως ἥτις θέλει δοθῇ εἰς τοὺς ἀγωνισθέντας ὑπὲρ πατρίδος ἢ τὰς οἰκογενεῖας αὐτῶν, ἀλλὰ πρόκειται περὶ τῆς ἐπιστήμου ἀναγνωρίσεως τῶν ὑπηρεσιῶν ἃς προσέφερον οἱ ἀγωνισταὶ οὗτοι εἰς τὴν πατρίδα ταύτην καὶ τῶν θυσιῶν ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ὑπέστησαν, ἐπομένως ἀποβαίνει ζήτημα πατριωτικῆς ὑπολήψεως καὶ φιλοτιμίας.

* * * Ἐπαναληφθεῖσης τῆς ἐκδόσεως τοῦ «Νεολόγου» Κωνσταντινουπόλεως—Ἀθηνῶν ἡ Ἑλληνικὴ πρωτεύουσα ἐπανεκτέησεν ἔξοχον ἡμερησίον φύλλον δι' οὗ διοχετεύονται εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἰδέαι ὑψηλαὶ καὶ ὑγιεῖς καὶ ὀδηγίαι· σωτήριον Ὁ «Νεολόγος» δικαίως κατέχων περιφανῆ θέσιν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ τύπῳ ἀνέκαθεν ἠκολούθησε πατριωτικῶτατον καὶ ἐθνωφελὲς πρόγραμμα ἀμερολήπτως καὶ εὐσυνειδήτως προβλινὼν ἐκάστοτε εἰς τὴν ἀνάλυσιν καὶ μελέτην πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ζητημάτων. Καὶ ἤδη ὑπὸ τὴν αὐτὴν καὶ πάλιν διεύθυνσιν τοῦ κ. Φραγκίσκου Βιρβίλη ἀνδρὸς εὐρύτατης πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ τελείας κοινωνικῆς μορφώσεως καὶ μὲ συντάκτας διακεκριμένους ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς γράμμασιν, εὐδεμεῖα ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θέλει τηρηθῇ διὰ παντός εἰς τὸ ὕψος εἰς ὃ ἡ γενικὴ ἐκτίμησις τὸν ἀνεβίβασε.

* * * Ἐνεκρίθη καὶ ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν Ἐπίσημον Ἐφημερίδα τῆς Κρητικῆς Πολιτείας τὸ καταστατικὸν νέου φιλανθρωπικοῦ Ἀσύλου ἱδρυθέντος ἐν Χανίοις ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς περιθάλψεως τῶν ἀπὸ ὀρφανῶν, καὶ φρενοβλαβῶν ἀνεξαρτήτως θρησκευματος. Ὁ Νομάρχης Χανίων, τρία μέλη τοῦ Δημ. Συμβουλίου Χανίων καὶ οἱ Δήμαρχοι τῶν ἐπαρχικῶν Κυδωνίας, Κισάμου καὶ Σελίνου θὰ ἀπτελῶσι τὸ ἀδελφάτον ὑφ' οὗ θὰ διοικῆται τὸ Ἀσυλον τοῦτο.

* * * Ἀφίκετο τὴν πρωΐαν τοῦ παρελθόντος Σαββάτου εἰς Σούδαν τὸ ἀπὸ ἐβδομάδος ἀιαιμενόμενον Γαλλικὸν πλοῖον τὸ ὁποῖον παρέλαβε τὸ ἐδῶ Γαλλικὸν ἀποικιακὸν τάγμα ἀντικατασταθὲν ὑπὸ τοῦ 122ου τάγματος τοῦ τακτικοῦ Γαλλικοῦ στρατοῦ (infanterie de ligne) διὰ τοῦ ἰδίου ἀτμοπλοίου ἀφίχθέντος.

* * * Ἀνεχώρησεν ἐπ' ἀδείᾳ εἰς Ἀθήνας ὁ Νομικὸς Σύμβουλος Κρήτης καὶ Ὑψηγῆτης τοῦ Ἑθνικοῦ Πανεπιστημίου ἡμέτερος δὲ συνεργάτης κ. Ἥλλας Λιακόπουλος. Τὸν κ. Λιακόπουλον καὶ τὴν ἀξιώσιμον αὐτοῦ οἰκογένειαν ἀπερχομένους συνώδευσαν αἱ εὐχαὶ τῶν ἐνταῦθα φίλων καὶ ἡ ἔκφρασις τῆς εὐκρινούς αὐτῶν λύπης διὰ τὴν βραχυχρόνιον ἔστω ἀπουσίαν τῶν ἀπὸ τῆς Κρήτης. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐμβρίθεια τοῦ κ. Νομικοῦ Συμβούλου καὶ τὸ πάντοτε ἀμερόληπτον τῶν γνωμοδοτήσεών του κατέκτησαν τὴν βαθεῖαν ἐκτίμησιν καὶ ἀγάπην τοῦ Κρητικοῦ λαοῦ, ὅστις ἀνυπομόνως ἀναμένει αὐτὸν καὶ ὡς μέλος τῆς νομοπαρασκευαστικῆς ἐπιτροπείας.

* * * Ὁ κ. Φίλιππος Μακρίδης Διευθυντὴς τῆς Συνενδιαφερομένης Διευθύνσεως τοῦ Μονοπωλίου τοῦ ἁλατος καὶ ἡ δεσποινὶς Φιφὴ Νικολάου Σταυράκη διευθυντοῦ τοῦ Γεν. Λογιστηρίου ἀντήλλαξαν δακτύλιον ἀρραβῶνα. Ὁ «Σπινθὴρ» χαιρετίζων γηθοσύνης τὸ εὐχάριστον γεγονός εὐχεται εἰς τὴν δυάδα τῶν μνηστευθέντων πᾶσαν εὐτυχίαν.

* * * Διὰ εὐχαρίστως ἀγγέλλομεν τὴν ὑπὸ τοῦ κ. Σ. Γ. Βλαβιανοῦ ἐκδόσιν τῆς «Ψυχιατρικῆς καὶ Νευρολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως» μηνιαίου ἐπιστημονικοῦ περιοδικοῦ μέλλοντος νὰ διανοίξῃ νέους ὁρίζοντας ἐν Ἑλλάδι εἰς τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην διὰ τῆς παρακολουθήσεως τῶν καταπληκτικῶν προόδων αὐτῆς ἐξ αὐτῶν τῶν πρώτων πηγῶν. Ἡ φυσιολογικὴ ψυχολογία, ἡ ψυχοθεραπεία, ὁ ὑπντισμός, ἡ ἡλεκτροθεραπεία, ὁ πνευματισμός, ἡ νευρολογία καὶ πλεῖστα ἄλλα ἀποτελοῦσι τὸ εὐρύτατον πρόγραμμα τοῦ ἐπιστημονικοῦ τοῦτου περιοδικοῦ τοῦ καλλιτεχνικώτατα ἐκτυπούμενου.

ΤΟ ΚΑΘΗΚΟΝ ΤΟΥ ΕΚΛΟΓΕΩΣ

Οἱ πολῖται ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Κρήτῃ θὰ ἐκλέξωσι προσεχῶς τοὺς ἀντιπροσώπους αὐτῶν. Ἐκ τῆς ποιότητος τῶν βουλευτῶν ἐξαρτᾶται κατὰ μέγα μέρος ἡ σωτηρία τῆς πολιτείας: «in optimorum consiliis posita est civitatum salus» λέγει ὁ Κικέρων. Καλοὶ δὲ θὰ ἐκλεγῶσι βουλευταὶ ἐὰν οἱ ἐκλογεῖς κατανοήσωσι τὸ καθήκον αὐτῶν. Τὸ συμφέρον τοῦ πολίτου, καλῶς ἐννοούμενον, εἶνε νὰ εὐημερῇ ἡ πολιτεία, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ εὐτυχῇ πράγματι ὁ πολίτης ὅταν ἡ πολιτεία δυστυχῇ. Τὸ ιδιωτικὸν συμφέρον τῶν πολιτῶν συμπίπτει μετὰ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας. «Ἐγὼ γὰρ ἡγοῦμαι, ἔλεγεν ὁ Περικλῆς (Θουκυδ. β'. II, κ. LX) πόλιν πλέω ξύμπασαν ὀρθομένην ὀφελεῖν τοὺς ιδιώτας, ἢ καθ' ἕκαστον τῶν πολιτῶν εὐπραγοῦσαν, ἀθρόαν δὲ σφαλλομένην. Καλῶς μὲν γὰρ φερόμενος ἀνὴρ τὸ καθ' ἑαυτόν, διαφθειρομένης τῆς πατρίδος, οὐδὲν ἥσσον ξυναπόλλυται: κατοχυρῶν δὲ ἐν εὐτυχούσῃ, πολλῶ μᾶλλον διασώζεται». Ἀλλὰ καὶ ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἄμεσον συμφέρον τοῦ πολίτου εἶνε διάφορον τοῦ διαρκοῦς συμφέροντος τῆς πολιτείας, δὲν ἔπεται ὅτι οἱ πολῖται οἱ νῦν ζῶντες δύνανται νὰ παραβλέψωσι τὸ ἐν τῷ μέλλοντι σύμφερον τῇ πολιτείᾳ καὶ νὰ θυσιάσωσι τὴν τοῦ κοινού οἴκου εὐημερίαν, τὴν εὐημερίαν τῶν μελλουσῶν γενεῶν εἰς τὸ ἴδιον ἑαυτῶν συμφέρον. Ὁ μέγας Taine, ὁ δεινὸς τῶν origines de la France contemporaine συγγραφεὺς, παραβάλλει τὴν πολιτείαν πρὸς ἴδρυμα τοῦ ὁποίου ἐκάστη γενεὰ ἔχει τὴν ἀπλὴν ἐπικαρπίαν. Ἐκάστη γενεὰ

εἶνε ἀπλῶς πρόσκαιρος ἐπικαρπωτὴς καὶ ὑπεύθυνος χειριστὴς πολυτίμου καὶ ἐνδόξου περιουσίας ἣν παρέλαβεν ἐκ τῆς προηγηθείσης γενεᾶς ὅπως τὴν μεταβιβάσῃ εἰς τὴν μέλλουσαν. Ἐν τῷ εὐεργετικῷ τούτῳ ἰδρύματι, ἐν τῇ πολιτείᾳ, ἅπαντες οἱ πολῖται, ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ προσέφερον τὴν ἑαυτῶν προσφορὰν, ἀρίδην ἔχοντες σκοπὸν, προσέφερον ὑπὸ ὄρον ὀρισμένον, τοῦτέστιν ὑπὸ τὸν ὄρον ὅτι τὸ ἴδρυμα θὰ μείνῃ ἀκέραιον. Ἐὰν λοιπὸν τῶν ἐπικαρπωτῶν τις διακινδυνεύῃ τὴν παρακαταθήκην ἥτις τῷ ἐνεπιστεύθη, ἁμαρτάνει οὐ μόνον πρὸς ἅπαντας τοὺς προγόνους τῶν ὁποίων καταπατεῖ τὰς θυσίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς μελλούσας γενεὰς ὧν ματαιοῖ τὰς ἐλπίδας. Ὁ πολίτης ἐξασκῶν τὴν ψῆφον αὐτοῦ ὀφείλει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει ἅπασαν τὴν κοινότητα οὐ μόνον ἐν τῷ παρόντι ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Ὁ πολίτης ὀφείλει νὰ δίδῃ τὴν ψῆφον αὐτοῦ μόνον εἰς ἱκανοὺς καὶ ἰδίᾳ εἰς χρηστοὺς ὑποψηφίους. Δυστυχῶς συχνάκις καὶ ἡμεῖς ὥς καὶ οἱ πρόγονοι ἡμῶν «τῶν πολιτῶν οὓς μὲν ἴσμεν εὐγενεῖς καὶ σώφρονες ἀνδρας ὄντας καὶ δικαίους καὶ καλοὺς τε κάγαθοὺς προσελοῦμεν, τοῖς δὲ πονηροῖς καὶ πονηρῶν εἰς ἅπαντα χρώμεθα». (Ἀριστοφάνους, βάρβαροι). Αἱ προσεχεῖς ἐκλογαὶ εἶθε ν' ἀπαλλάξωσι τὴν τε Ἑλλάδα καὶ Κρήτην «τῶν πονηρῶν» καὶ νὰ ἐνισχύσωσι τοὺς καλοὺς κάγαθους.

Νικόλαος Ν. Σαρίπολος

Υφηγητὴς τοῦ Συνταγματικοῦ δικαίου
ἐν τῷ Ἑθν. Πανεπιστημίῳ

Lauréat καὶ διδάκτωρ τοῦ δικαίου τοῦ ἐν Περσίῳ Πανεπιστημίου.

ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

Ο ΕΛΛΗΝ

ΚΑΙ

ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΗΣ ΕΥΓΕΝΕΙΑΣ

Ο Ἕλληνα δὲν εἶνε δούξ οὔτε μαρκήσιος, οὔτε κόμης οὔτε βαρὼνος. Εἶνε ἐντιμὸς καὶ γενναῖος πολίτης προσφέρων ἀνευ τίτλων εἰς τὴν πατρίδα του τὰς διαφόρους αὐτοῦ ὑπηρεσίας καὶ ἐν ἀνάγκῃ ὑπερασπίζων τὴν τιμὴν αὐτῆς διὰ τῆς σπάθης του, τὴν ὁποίαν δὲν κοσμοῦσι σήματα εὐγενείας.

Ἡ μικρὰ πατρίς του, ἥς ὁ διαυγὴς οὐρανὸς ἐνέπνευσεν τὰ εὐγενέστερα καὶ ὑψηλότερα τῶν αἰσθημάτων εἰς τὴν θερμὴν καρδίαν του ὑπῆρξεν ἡ μόνη μεγαλόψυχος χώρα, ἥτις ἐκπαλαί μεταξὺ τῶν ἐθνῶν ἀνεκίρυντε τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητά.

Ἀπὸ τῶν παλαιάτων χρόνων πάντες οἱ φύσει ἐλεύθεροι πολῖται τῶν αὐτῶν ἀπελάμβανον δικαιωμάτων οὐδεμιᾶς ἐξαιρετικῆς προνομίας

τυγχάνοντες. Πάντες ἐδικαιοῦντο νὰ καθέξωσι δημοσίας θέσεις ἥρκει νὰ κατέβαλλον τοὺς ἀπαιτούμενους φόρους ἀναλόγως τῆς περιουσίας τῶν (πεντακοσιομέδιμνοι, διακοσιομέδιμνοι κτλ. ἐπὶ Σόλωνος). «Τοὺς πολίτας τὰ ἴσα εἶνε, ἔγραφον καὶ οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος. Ὁ δὲ μέγας τῶν Δωριέων βασιλεὺς Λυκούργος καυχώμενος διὰ τὴν ἐν Λακωνίᾳ ἰσότητά εἶπεν: «ὥς ἡ Λακωνικὴ φαίνεται πᾶσα πολλῶν ἀδελφῶν εἶνε νεωστὶ νενεμημένη χώρα».

Καὶ ὁ μέγας φιλόσοφος Πλάτων ἐν τῷ Μενεξένῳ αὐτοῦ ἀναφέρει: «Ἡμεῖς δὲ, μιᾶς μητρὸς πάντες ἀδελφοὶ φύντες οὐκ ἀξιούμεν δοῦλοι οὐδὲ δεσπόται ἀλλήλων εἶνε, ἀλλ' ἡ ἰσογονία ἡμᾶς ἡ κατὰ φύσιν ἰσονομία ἀναγκάζει ζῆτεῖν κατὰ νόμον καὶ μηδενὶ ἀλλῷ ὑπείκεν».

ἀλλήλους ἢ ἀρετῆς δόξῃ καὶ φρονήσεως.

Κατὰ ταῦτα ἡ Ἑλλάς ἀναγνωρίζουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἰσότητά μεταξὺ τῶν πολιτῶν προσελαίανε τὴν ὁδὸν διὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὅστις ἄρας τὸν μεταξὺ δούλου καὶ ἐλευθέρου φραγμὸν ἐγενέκευσε τὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπιφωνήσας τό: «πάντες ἐσμέν ἀδελφοί» ἀνεκήρυξε τὴν πλήρη ἰσότητά.

Ὁ Ἕλλην ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀρχεται ἐργαζόμενος διὰ τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ ἀνάπτυξιν δὲν ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν ἐν ἀλλοις ἐθνέσι γεννώμενον ἐν τῇ κοινωνίᾳ φραγμὸν ἐκ τῆς μὴ ἰσογονίας, φραγμὸν πρὸ τοῦ ὁποίου ἀναγκάζεται νὰ σταματήσῃ πᾶς μὴ κεκτημένος τὴν ἀπὸ γένους εὐγένειαν.

Ὁ Ἕλλην ἔχει εὐρύν καὶ ἐλεύθερον πρὸ αὐτοῦ ὁρίζοντα, δύναται ἀκωλύτως νὰ καταφθάσῃ οἰονδήποτε φωτοδόλον ἐν αὐτῷ σημείον βοηθούμενος ὑπὸ ἀναλόγων πνευματικῶν δυνάμεων, ἀπηλλαγμένος δὲ τῆς φοβερᾶς σκέψεως ὅτι ἴσως κατὰ τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ πτῆσιν δύναται νὰ βαρύνῃ ἐπ' αὐτοῦ ἡ ἐλλειψὶς περιγαμνῶν.

Τελείως μορφοῦμενος δύναται νὰ στεφθῇ ὑπὸ φωτοστεφάνου δόξης, ὑφ' οὗ δὲν ἐστέφθη ὁ πατήρ ἡ ὁ πάππος του.

Εἰς ἐλεύθερον λαὸν, λέγει καὶ ὁ φιλόσοφος Condorcet οὐδὲν ἄλλο λαμβάνεται ὡς προσὸν ἢ αἱ ἰδιοψύχαι (talents) καὶ αἱ ἀρεταί.

Ἀλλὰ πρὸς ἀπόκτησιν τῆς πλήρους ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος ἐν Ἑλλάδι εἶδομεν ὅτι δὲν εἰργάσθη πρῶτος ὁ Χριστιανισμὸς διότι τὸ πνεῦμα τῆς ἰσότητος καὶ ἐλευθερίας ἐγεννήθη μετὰ τοῦ Ἑλληνος· δείγμα δὲ τοῦτου εἶπε ὅτι ὅπου τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ὁ Χριστιανισμὸς μετέδωκε τὰ ὑψίστα αὐτοῦ φιλοσοφικά διδάγματα δὲν ἠδυνήθη καὶ νὰ καταργήσῃ μετὰ τῆς δουλείας καὶ τὰς ἰδιαιτέρας ἐκεῖνας προνομίας ὧν ἀτελᾶμβανεν ἡ μερὶς τῶν εὐγενῶν, ἡ ἀποτελοῦσα τὰ λείψανα τοῦ εἰς δούλους καὶ ἐλευθέρους χωρισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἰδρύσασα ἀντὶ τῆς καταργηθείσης δουλείας τὴν δουλοπαροικίαν, ὡς οἱ εὐγενεῖς οὗτοι ὠνόμαζον τὰς λαϊκὰς τάξεις τὰς ὑπὸ τὸ κράτος αὐτῶν ἰσταμένας καὶ ἐστερνημένας τοῦ δικαιώματος τῆς πρὸς ἐκείνους ἰσονομίας καὶ ἰσηγορίας.

Μεταξὺ τῶν Εὐρωπαϊκῶν λαῶν μόνοι οἱ Ἕλληνες ἀπολαύουσι ἀληθοῦς ἐλευθερίας καὶ πλήρους κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἰσότητος· μεταξὺ δὲ τῶν νομοθεσιῶν τῶν Εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν ἐν μόνῃ τῇ Ἑλληνικῇ (*) ἀναγράφεται: «τίτλοι ευγενείας ἢ διακρίσεως οὐτ' ἀπονέμονται εἰς πολίτας Ἕλληνας οὔτε ἀναγνωρίζονται».

Καὶ εἶπε μὲν ἀληθὲς ὅτι ὑπὸ τοῦ Νόμου τοῦ 1868 ἀπενεμήθη εἰς τὸν Διάδοχον τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου Κωνσταντῖνον ὁ τίτλος τοῦ Δουκὸς τῆς Σπάρτης ἀλλ' ὁ Ἑλληνοπρεπὲς ἀνατράφηξ βασιλεὺς τοῦ Ἑλληνικοῦ Θρόνου δὲν ἔστρεψε τὸ ὄνομα τοῦτο, οὐδ' οἱ Ἕλληνες ἀπεκάλεσαν τὸν δημοφιλῆ τοῦ Ἑλλ. Θρόνου Διάδοχον μὲ τὸ τοῦ δουκὸς ὄνομα.

«Τί θὰ ἔλεγεν ὁ Λυκοῦργος ἢ ὁ Λεωνίδας ἐὰν ἐξερχόμενοι ποτε τῶν τάφων αὐτῶν εὕρισκον Ἕλληνα πολίτην, οἷος ὁ Διάδοχος, περιδεβλημένον τὸ βαρβαρόνχον τοῦ Δουκὸς ὄνομα;» εἶπεν εἰς μέγας ἐπιστῆμων καὶ μέγας πατριώτης.

Ὁ Ἕλλην ἔχει τὴν εὐγένειαν ἐν τῇ ψυχῇ του

(*) Συντάγματος ἄρθρον 3ον.

καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξωτερικῶν τύπων ὅπως καταδείξῃ αὐτὴν· αἱ σκέψεις, τὰ αἰσθηματά του, οἱ λόγοι του, αἱ πράξεις του φέρουσι τὴν σφραγίδα τῆς ἀληθοῦς, τῆς ἀνεπιτηδεύτου εὐγενείας.

Ὁ νομοταγὴς αὐτοῦ χαρακτὴρ καὶ ἡ πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ ἔθνους του εὐλικρινὴς ἀγάπη εἶνε περὶ τὸν Ἑλληνικὸν Θρόνον, ὅ,τι τὸ ποτὲ σῶμα τῶν ευγενῶν δορυφόρων πέριξ τῶν βασιλικῶν θρόνων τῆς Δύσεως.

Ἡ θρασύδειλος αὐτὴ καὶ κόλαξ τῶν τιτολόφρων τάξις ἐτάσσετο τότε ὑπὲρ τοῦ Βασιλέως, ἵνα ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ στέμματος διαρπάσῃ πρῶτον τὰ τιμάρια, εἶτα δὲ τὰς συντάξεις καὶ τὰς ὑψηλὰς θέσεις καὶ ἵνα καταπιέσῃ καὶ περιφρονήσῃ τὸ λαόν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὑπερισχύοντος ἐκεῖνου ἐγκατέλειπε τὴν βασιλείαν λειποτακτοῦσα εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἢ ἐνεκολλοῦτο καὶ ἐκολάκευε τὸν ὄχλον ὅπως ἡ ἱστορία τῶν λαῶν τῆς Δύσεως μαρτυρεῖ.

Ὁ Γάλλος συγγραφεὺς βαρὼνος Μοντέσκιος καθὼς καταγόμενος ἐξ ευγενῶν, ἐξέφερε τὴν ἐξῆς περὶ αὐτῶν κρίσιν:

«Τὸ στέμμα ὑπεστηρίχθη ὑπὸ τῆς τάξεως τῶν ευγενῶν, οἵτινες θεωροῦσιν ὑψίστην τιμὴν τὸ νὰ ὑπακούσωσιν εἰς ἓνα βασιλέα, ἀλλὰ καὶ ὡς ὑπερτάτην ὕβριν τὸ νὰ διανεμηθῶσι τὴν ἰσχύιν ἐξ ἴσου μὲ τὸν λαόν». Εἰς ταῦτα ἀντεπιφέρουσαν τὸν ὑπὸ τοῦ Mirabeau ἀναγραφόμενον ὁρθὸν καὶ ἀμερόληπτον χαρακτηρισμὸν τῆς τάξεως τῶν ευγενῶν τὸν ὁποῖον ἔδωκε ποτε ὁ Machiavel: «Οἱ εὐγενεῖς ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῶν ρυπαρὸν ἐντομον. τὸ ὁποῖον ἐπιφέρει ἀνεπαισθήτως τὴν σήψιν τῆς ἐλευθερίας».

Ἀλλὰ τίνες οἱ βαρβαρόνχοι οὗτοι τῆς εὐγενείας τίτλοι; Οἱ ἐξῆς:

Δούξ ἐκ τοῦ Λατινικοῦ Dux τὸ ὁποῖον ἐσημαίνει στρατηγός.

Μαρκήσιος ἐκ τοῦ Λατινικοῦ marchio σημαίνοντος ὁροφύλαξ· καὶ ὁ τίτλος οὗτος ἐδίδετο εἰς εὐγενεῖς κεκτημένους μικρὰν γῆς ἐκτασὶν ὀνομαζομένην marquisat.

Κόμης ἐκ τοῦ Λατινικοῦ Comes σημαίνοντος ἀκόλουθος. Ὑποκόμης κατώτερος τοῦ κόμητος.

Καὶ τέλος **Βαρὼνος** λέξις σημαίνουσα: ἐλεύθερος πολεμιστὴς ἐκ τῆς ἀκολουθείας τοῦ Βασιλέως.

Πάντες οὗτοι εἰσιν οἱ τίτλοι οἵτινες διέκρινον κατ' ἀρχὰς τοὺς ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Βασιλέως προσλαμβανομένους βαρβάρους, βραδύτερον δὲ τοὺς εἰς τὰς διαφόρους κοινωνίας τῆς Δύσεως προνομιοῦχους.

Ἀλλ' αἱ τὸν τίτλον τοῦτον φέρουσαι τάξεις τῶν ευγενῶν, αἱ ὑποκινήσασαι διὰ τῶν καταπιέσεων τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν—ἵνα τὴν Γαλλίαν λάβωμεν τὸ πρῶτον ὑπ' ὄψει—καὶ τὴν κατ' αὐτῶν μανιώδη τοῦ λαοῦ καταφροσὴν προκαλέσασαι, ἀραιωθεῖσαι εὐτυχῶς σήμερον καὶ ἀπολέσασαι τιμάρια καὶ φέουδα καὶ τὰς πρὸ τῆς μεγάλης ἐπανάστασεως προνομίας, δὲν ἔχουσι πλέον τὴν τοῦ παρελθόντος δύναμιν ἐπὶ τοῦ λαοῦ. Ἡ εὐγένεια τῆς σήμερον ἐπαύσε καταδυναστεύουσα ἀτιμωρητὴς τὸν λαόν διότι δὲν εἶνε ἡ σκιά τῆς πάλαι εὐγενείας, ἡ δὲ σκιά αὕτη ματαίως ἠθέλην ἐπιχειρήσει νὰ ἐκφοβίσῃ ὀλόκληρον ἔθνος, ὡς λέγει καὶ ὁ συνήγορος τῶν δικαιωμάτων τοῦ λαοῦ Sieyès: «La noblesse a cessé d' être cette monstrueuse réalité féodale qui pouvait opprimer impunément, elle n' est plus que l' ombre, et vainement cette ombre cherche-t-elle enco-

re à éprouvanter une nation entière».

Μελετών τις ἐπισταμένως τὴν πρὸς τὸν Γαλλικὸν λαὸν στάσιν τῶν εὐγενῶν, δὲν δύναται ἢ νὰ δικαιώσῃ ἐν μέρει τὴν ὀργὴν τοῦ ἀχαλινώτου πλῆθους τοῦ σύροντος εἰς τὸ ἱκρίωμα ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος μετὰ τοὺς ἀθώους βασιλεῖς αὐτοῦ πάσας καὶ πάντας τοὺς περὶ αὐτοὺς συνωστιζομένους εὐγενεῖς, τοὺς προκαλέσαντας τὴν τοιαύτην μανιώδη καταιγίδα, ἀλλὰ καὶ ὀφείλοντας νὰ ὑποστῶσιν αὐτοὶ καὶ μόνοι τὸν ἐκ τῆς καταιγίδος ὀλεθρὸν χωρὶς νὰ παρασύρωσι μεθ' αὐτῶν καὶ ἀναβιδάσωσιν ἐπὶ τοῦ ἱκρίωματος τὸν ἀθῶον Λουδοβίκον XVI καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς τῆς Γαλλίας ἄνδρας.

Δεῖγμα τῆς ὑπεροψίας καὶ αὐθαδείας τῶν εὐγενῶν τούτων εἶνε ἡ ἀπάντησις ἣν ὁ πρόεδρος αὐτῶν ἔδωκε κατὰ τὴν συνέλευσιν τοῦ 1614 πρὸς τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ λαοῦ Savaron ὑπερασπίζοντα τὰ λαϊκὰ δικαιώματα.

«Οἱ ευγενεῖς, εἶπεν οὗτος, εἶνε **πρωτότοκοι** ἀδελφοί, ἡ δὲ μετὰξὺ εὐγενῶν καὶ ἀγενῶν διαφορά εἶνε ἀνάγκη μὲ τὴν τοῦ κυρίου πρὸς τὸν ὑπηρέτην — Il y a entre eux la différence du maître au valet».

Ἐτερος δὲ τῶν εὐγενῶν, ὁ ἀρχαῖος συγγραφεὺς Thierriat ὑποστηρίζων τὰ ἐξαιρετικὰ δικαιώματα αὐτῶν ἔφησεν ἐν τῷ ἐγώισμῳ αὐτοῦ μέχρι τοῦ γελοίου λέγων:

«Τὸ δίκαιον ἐξετίμησεν ἡμᾶς ὡς μᾶλλον ἐπιδεξιὸν τῶν ἀγενῶν (ignobles) εἰς τὸ νὰ κατανοώμεν τὰς ἐπιστήμας, καθόσον ἐπιτρεπομένης εἰς ἡμᾶς τῆς θήρας, τρώγομεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πέρδικας καὶ ἄλλα τρυφερά κρέατα. ἅτινα καθιστῶσι τὴν αἰσθησὶν λεπτοτέραν καὶ τὸ πνεῦμα ὀξυδερκέστερον ἐκείνων, οἵτινες τρέφονται μὲ κρέατα βοῶν καὶ χοίρων.» ! Ἐνθα ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ συχνὴ χρῆσις τοῦ κρέατος τῆς πέρδικας ἀντὶ τὴν ὀξύνῃ ἡμῶν δυστυχῶς τὸ πνεῦμα τοῦ εὐγενοῦς Γάλλου συγγραφέως κατὰ τὴν γνώμην τοῦλάχιστον τοῦ ἀναφέροντος τὸ ἀνωτέρω γελοῖον ἐκείνου ἐπιχείρημα.

Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τῶν ἐχόντων τίτλους εὐγενείας εὐγενής (!) ἐν Γαλλίᾳ δρᾶσις.

Παραμφερόης δὲ ταύτης ὑπῆρξεν ἡ τῶν ἐν Ρωσσίᾳ εὐγενῶν, οἵτινες ἐξεμεταλλεύοντο τὴν κοινωνίαν καὶ παρημέλουν ἢ μᾶλλον ἐθυσιάζον τὴν κοινὴν εὐημερίαν εἰς τὸν ἐγωϊσμὸν αὐτῶν, ἡ τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ εὐγενῶν καὶ τέλος ἡ τῶν ἐν Πολωνίᾳ, οἵτινες εἶχον συγκεντρώσει εἰς χεῖράς των πάντα τὰ τοῦ κράτους κτήματα, σφετερισθῇ δὲ τὴν διεύθυνσιν τῶν στρατιωτικῶν καὶ τὴν διαχείρισιν τῆς δικαστικῆς καὶ ἀστυνομικῆς ἐξουσίας, οὐδεμίαν παρὰ τοῦ Βασιλέως διαταγὴν δεχόμενοι, πιέζοντες δὲ τὸν ἄσπὸν καὶ τὸν ἐν ζωῷδεϊ ἀμβλύτητι διατελοῦντα χωρικόν.

Ἐν δὲ τῇ φιλελευθερᾷ Ἀγγλίᾳ τὸ φεουδαλικὸν σύστημα, ἀδιόσπαστος συνοδοιπόρος τῆς τάξεως τῶν εὐγενῶν, εἰσῆλθον τὸ 1067 μεταφερόμεν ἐκ Γαλλίας, ὁπόθεν ἐπελθόντες ἐγκαταλιόμενοι Νορμανδοὶ ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Γουλιέλμον τὸν ἐπικληθέντα κατακτητὴν κατέκτησαν τὸ φιλελευθερον τῆς Ἀγγλίας ἔδαφος.

Ὁ Γουλιέλμος γενόμενος κύριος τῆς Ἀγγλίας διήρπασεν πάραυτα αὐτὴν εἰς 60,000 φέουδα, ἅτινα πλὴν 1600 τὰ ὁποῖα ἐκράτησεν ὡς βασιλικὴν ἰδιοκτησίαν, διένειμεν εἰς τοὺς δοῦκας καὶ βαρώνους αὐτοῦ.

Ἐκτοτε αἱ ἐθνικαὶ τῆς Ἀγγλίας σύνοδοι μετε-

δλήθησαν εἰς τὸ parliament ἥτοι τὸ συμβούλιον τοῦ βασιλέως, τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς κληρικῆς ἀριστοκρατίας. Ὅτε δὲ τὸ 1343 ἐπετράπη ἢ εἰς τὸ **παρλαμέντον** εἰσοδος ἀντιπροσώπων τῶν λαϊκῶν τάξεων τῶν πόλεων καὶ τῶν ἀγροτικῶν κοινοτήτων, οἱ εὐγενεῖς τῆς Ἀγγλίας ἀποσπασθέντες τῆς Βουλῆς τῶν κοινοτήτων (house of commons) ἀπετέλεσαν τὴν βουλὴν τῶν ὁμοτίμων (peers) τὴν ὀνομαζομένην καὶ βουλὴν τῶν Λόρδων (house of lords).

Οἱ Λόρδοι καὶ μόνον ἀπετέλουν τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ὑπέρροχον ευγένειαν, τῆς κατωτέρας ευγενείας ἥτοι τῶν ἱπποτῶν συγχωρευθείσης μετὰ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν πόλεων καὶ κομῶν, ἀπελάμβανον δὲ ἐξαιρετικοῦ δικαιώματος νὰ **δικάζωνται ὑπὸ μόνης τῆς Βουλῆς τῶν ὁμοτίμων αὐτῶν Λόρδων** (to be tried by one's peers) καὶ νὰ λαμβάνωσι θέσεις ἐν τῇ Βουλῇ ταύτῃ ἀπὸ ἡλικίας δέκα ὀκτώ ἐτῶν.

Ἀλλὰ τὸ φύσει φιλελευθερον Ἀγγλικὸν πνεῦμα δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ ἀνακύψῃ καὶ προαχθῇ καὶ πάλιν.

Ἡ ἰσχυρὰ πρὸς τὸν Βασιλέα σύστασις τῆς κοινῆς γνώμης ὑπὲρ πολίτου Ἀγγλοῦ διακριθέντος ἐν τῇ κοινωνικῇ αὐτοῦ δράσει, ἀρκεῖ ὅπως αἱ θύραι τοῦ συνεδρίου τῶν Λόρδων ἀναπετασθῶσι πρὸ αὐτοῦ.

Ἡ ἐξοχος πνευματικὴ ἀνάπτυξις, αἱ ἐν τῷ πολέμῳ ἀνδραγαθίαι, ἡ προαγωγὴ τῆς βιομηχανίας, ἡ πρόοδος ἐν ταῖς ὥραιαις τέχναις καὶ ταῖς ὀφελίμοις εἰσέτι καὶ ἐν γένει ὁ ἀπὸ τῆς ἐντίμου ἐργασίας πλοῦτος ἀποτελοῦσι τὴν κλίμακα δι' ἧς ὁ Ἀγγλος πολίτης σταθερῶς δύναται νὰ ἐλπίσῃ τὴν ἀπὸ ἀπλοῦ ἄστοῦ εἰς Λόρδον ἀνύψωσιν του.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές ὅτι οἱ ἀπὸ καταγωγῆς εὐγενεῖς μυκτηρίζουσι κάπως τοὺς ἐκ πλουσίων βιομηχάνων ἀποκτώντας τὴν προνομίαν τοῦ Λόρδου ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς **βιομυτικο-Λόρδους** (colton-lords), ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ὅπως διαψεύσῃ τὸ ὅτι τὸ πολιτικὸν τοῦτο τῆς Ἀγγλικῆς ευγενείας σῶμα δὲν κατέβληψε τὸν λαόν, ὅπως συνέβη ἀλλαχοῦ, οὐδὲ παρεδίδαε τὴν μετὰξὺ τῶν πολιτῶν ἰσότητα.

Ὅθεν ὁ τίτλος τοῦ ευγενοῦς ἐν Ἀγγλίᾳ οὔτε συνώνυμος τοῦ τῶν ἄλλων Εὐρωπαϊκῶν χωρῶν εἶνε, οὔτε ἀπρόσιτος εἰς τὸν φιλοπρόσοδον πολίτην ὡς ἐν ἐκείναις.

Τὸ ἐν τρίτον τῆς νῦν Βουλῆς τῶν Λόρδων ἔλαβε τὸν τῆς ευγενείας τίτλον τὸ 1824, ἄλλοι δὲ καὶ βραδύτερον, ἐνῶ ἐν τῇ ἐξόχῳ ἀριστοκρατικῇ Γερμανίᾳ ευγενεῖς λογίζονται μόνον οἱ ἀπὸ δεκαῆς τοῦλάχιστον εὐγενῶν προγόνων καταγόμενοι.

Κατὰ ταῦτα τὸν τοῦ Λόρδου τίτλον χαρακτηρίζουσι τινες ὡς ἐπαθλον τῆς ἐν τῇ κοινωνίᾳ προαγωγῆς τῶν πολιτῶν διὰ τοῦ ὁποῖου χαρακτηρισμοῦ ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ τιμὴ, καὶ ἀφοσίωσις δι' ὧν περιβάλλονται ἐν Ἀγγλίᾳ οἱ τοῦ τίτλου τοῦτου κατοχοί.

Ἀλλὰ μήπως πάντες οἱ κληρονομικῶς κατέχοντες τὸν τῆς ευγενείας τίτλον εἶνε ἀνώτεροι τῶν ἐστερνημένων τούτου ἄστων; Τίς λοιπὸν ἡ ἀνάγκη τῆς τῶν κατοίκων ἀδίκου ταύτης διαιρέσεως;

Ἐὰν φέρῃ τις πρὸ ὀφθαλμῶν συνεδριαζούσας τὰς δύο τῆς Ἀγγλίας βουλὰς χωρὶς νὰ ἐπιτρέπῃται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἢ μετὰξὺ αὐτῶν συγκοινωνία ἢ διὰ διαγγελημάτων διαδιδασκόμενων εὐσεβάστως ὑπὸ ἰδίων μελῶν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων, δὲν βλέπει ἀνεγειρόμενον

ἐπὶ τῶν ἐρειπίων του τὸ τεῖχος τὸ ἄλλοτε διαιροῦν τὴν ἀνθρωπότητα εἰς **προνομιούχους ὑπάρχεις** καὶ μὴ τοιαύτας; Ὅ,τι θέλουσιν ἄς διίσχυρίζονται! Ἡ ὑπαρξὶς τίτλων ευγενείας διακρινόντων τοὺς μὲν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοὺς δὲ εἶναι λείψανον τῆς ἀρχαίας δουλείας.

Ἄς ὑψώσῃ τὴν κεφαλὴν καὶ πάλιν ὑπερήφανος ὁ Ἕλλην. Τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας ἐν Ἑλλάδι γεννηθὲν ἐκεῖ καὶ ἐνεφώλευσε

Ὁ Ἕλλην εἶνε εὐγενὴς καὶ ὡς ἀπομον μόνον, οὐδόλως ἔχων ἀνάγκην τῆς τοῦ γένους ἐπικουρίας «Οὐκ ἐπὶ πατραγαθία, ἀλλ' ἐπ' ἀνδραγαθία δεῖ ὑπερβρνεῖν» ἔλεγον καὶ οἱ ἀρχαῖοι πρόγονοί του.

Ἡ ἀπὸ τῆς πολιτείας αὐτοῦ παντελὴς ἀπουσία τῶν τῆς ευγενείας τίτλων θαυμασιῶς ἐπέδρασεν ἐπὶ τῆς ἠθικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. Ὅτε οἱ βαρῶνοι καὶ κόμητες τοῦ μεσαιῶνος ρίπτοντες πολυτελεῖς κατὰ τοῦ ἀντιπάλου χειρόκτιον ἐμονομάχουν δι' ἐν τυχαίας γυναικὸς βλέμμα, οἱ Ἕλληνες ὡς ἐλεύθεροι τοῦ Βυζαντινοῦ κρείτους κάτοικοι, εἶτα δὲ ὡς ὑπῆκοοι τῆς τῶν Λατίνων δυναστείας ἀπαθεῖς πρὸ τῶν αἱματηρῶν ἐκείνων θαυμάτων μένοντες ἐμελέ-

των τὰ σοφὰ τῶν προγόνων των ἔργα, ἅτινα βραδύτερον ἁλωθείσης ὑπὸ τῶν Τούρκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦλθον καὶ διέδοσαν ἀνὰ τὰς Δυτικὰς τῆς Ευρώπης χώρας ἐκπολιτίσαντες αὐτὰς καὶ δι' αὐτῶν σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα.

Τοιοῦτος ὁ Ἕλλην καὶ τοιαῦτα τὰ ἀγαθὰ τῆς ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτοῦ ἰσότητος. Ἐξυγένεισε τὸ ξιφὸς του μαχόμενος οὐχὶ διὰ νὰ κατακτήσῃ καὶ ὑποδουλώσῃ, ἀλλὰ χάριν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐλευθερίας· ἐπὶ δὲ τοῦ στήθους του ἀντὶ τῶν σημάτων τῆς ευγενείας ἀναλάμπει ἡ τοῦ ἥθους καὶ τῶν αἰσθημάτων ευγένεια.

Ζῆθι, τῆς ἡλιολούστου Ἑλλάδος ευγενὴς τέκνον, ἐστερημένον τῶν τίτλων καὶ σημάτων τῆς ευγενείας.

Τὰ ἔργα τῆς διανοίας σου, τὸ φιλελεύθερον πνεῦμα, τὸ ἠθικὸν ὕψος, τὰ γενναῖα αἰσθηματά σου ἀποτελοῦσι τὴν ὑψίστην ευγένειαν, εἰς τὸ ὕψος τῆς ὁποίας οὐδὲ νὰ ἀτενίσωσιν ἡδυνηθόν ποτε οἱ πολυωνύμους τίτλους κατέχοντες ευγενεῖς τῆς ὑπὸ σοῦ ἐκπολιτισθείσης Δύσεως.

Ἀρτεμιδία Λανδράκη

Λίαν εὐχαρίστως δημοσιεύομεν καὶ πάλιν ἐν τῶν πρὸ ἡμερῶν ἀποσταλέντων ἡμῖν **χαρισμάτων ποιημάτων** τῆς περιφανοῦς Ἀμερικανίδος συγγραφέως Miss Frank Miller. Εἰσάγουσαι φιλολογικὸν νεωτερισμὸν, ὡς ἡ ἰδία χαρακτηρίζει τοῦτο, δημοσιεύομεν παρὰ τὴν Ἑλληνικὴν παράφρασιν καὶ τὸ Ἀγγλικὸν κείμενον, ὅπως ἔπραξε καὶ τὸ ἐν Βουκουρεστίῳ ἐκδοδόμενον περιοδικὸν «ΙΡΙΣ» δημοσιεῖον ποιήματα τῆς ἰδίας φιλέλληνος λογίας.

A SONG OF BARTING

When in the twilight all alone
Or when the myriad stars have shone,
Ask those blazing orbs of light,
Ask that pole star ever bright; —
If my heart turns not to you
As to her beams the ships steer true!

When the silver moon doth rise
She witnesseth my countless sighs;
Ask that radiant queen of night,
Ask that immortal globe of light,
If my heart turns not to you
As to the earth her path is true

When by the gently ebbing sea
That cruel sea stole you from me
Ask those waves that rise and roar
Ask those waves who rise the shore
If my heart turns not to you
As to the moon the tides are true.

Miss FRANK MILLER

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΗΤΗΡΙΟΝ ΑΣΜΑ

Ὅταν λάμπουνε τ' ἀστέργια
Μέσ' τὸν οὐρανὸ τὸ βράδυ
Καὶ γυρίζεις μοναχὴ σου
Μέσ' τ' ἀνάλαφρο σκοτάδι
Ρώτησέ τα θὰ σοῦ ποῦνε
Ποῦ ὁ νοῦς μου ἤτερουγίζει
Τί καῦμός με βασανίζει
Ἐδῶ πέρα ποῦ γυρνῶ.

Ὅταν τ' ἀργυρὸ φεγγάρι
Ἀπὸ τὸ βουνὸ προβαίνει
Καὶ περίσσιες λάμψεις χύνει
Καὶ στὸν οὐρανὸ ἀνεβαίνει
Θὰ σοῦ πῇ ἂν τὸ ρωτήσης
Ποῦ ὁ νοῦς μου ἤτερουγίζει
Τί καῦμός με βασανίζει
Ἐδῶ πέρα ποῦ γυρνῶ.

Ὅταν ἡσυχὸ τ' ἀγέρι
Ἀνεμίζει τὰ μαλλιά σου
Καὶ με ἄρωμα μυρόνει
Τὴν οὐράνια ὁμορφιά σου
Ρώτησέ το θε νὰ μάθης
Ποῦ ὁ νοῦς μου ἤτερουγίζει
Τί καῦμός με βασανίζει
Ἐδῶ πέρα ποῦ γυρνῶ.

Δ^ς Φράγκ Μίλλερ

Παράφρασις ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ

Η ΣΥΖΥΓΟΣ ΤΟΥ ΜΟΛΙΕΡΟΥ

ΚΑΙ Ο «ΑΡΧΟΝΤΟΧΩΡΙΑΤΗΣ»,

Εἶνε γνωστὸν ὅτι ἡ Ἀρμάνδη Bérart, ἡ σύζυγος τοῦ Μολιέρου, ἐπαιξε σπουδαῖον ρόλον καὶ κατὰ τὴν συγγραφὴν τῶν ἔργων τοῦ συζύγου τῆς χρησιμεύουσα εἰς αὐτὸν ὡς ὑπόδειγμα πρὸς ἀκριβὴ διατύπωσιν τοῦ γυναικείου χαρακτήρος καὶ κατὰ τὴν ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλίαν τῶν ἔργων του τούτων. Τὴν χαριεστὰν μερρὴν τῆς ὀνομαστικῆς ταύτης γυναικὸς δὲν ἀπηθανάτισε δυστυχῶς χρωστήρ ἢ σμίλη καλλιτέχνου. Ὑπάρχουσιν ὅμως πολλὰ εἰκόνες αὐτῆς ἐν περιγραφαῖς αἰτίνες συμπληροῦσιν ἀλλήλας. Κατὰ τὸ 1670 ὁ Μολιέρου παρίστα τὴν Ἀρμάνδην εἰς τὸν «Ἀρχοντοχωριάτην» ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Lucile μὲ λεπτήν τινα κολακίαν εἰς τὰς ἐκφράσεις του καὶ θαυμασμὸν τοιοῦτον, ὥστε νὰ καταφαίνεται ὅτι μετὰ παρέλευσιν ὀκταετίας ὅλης ἀπὸ τοῦ γάμου τῶν, ἐξηκολούθει νὰ ὑφίσταται ἔρωας ἐπίσης ζωηρὸς καὶ σφοδρὸς ὅπως καὶ κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς συμβιώσεώς των. Εἰς μίαν ἐκ τῶν ὠραιστάτων τούτων σκηνῶν μεστῶν ἐρωτικῆς ἀγανακτήσεως, ἥτις συχνότατα κατελάμβανε τὸν ποιητὴν, ὁ Cleonte ἐξοργίζεται κατὰ τῆς Lucille.

«Σύμπραξε εἰς τὴν ἀγανάκτησίν μου, λέγει πρὸς τὸν θαλαμηπόλον τοῦ Covielle, καὶ στήριξε τὴν ἀπόφασίν μου ἐναντίον ὅλων τῶν θεληγέτρων τῆς, τὰ ὅποια θά συνηγόρουν ὑπὲρ αὐτῆς. Εἰπέ μου, σὲ ὀρκίζω, πᾶν ὅ,τι κακὸν δύνασαι νὰ εἴπῃς δι' αὐτήν. Παράστητέ μου τὴν φυσιογνωμίαν τῆς ὡς εἰκόνα ἀξιοκαταφρόνητον, καὶ ὑπόδειξέ μου διὰ νὰ μὲ κάμῃς νὰ τὴν ἀντιπαθήσω, ὅλα τὰ ἐλαττώματα τὰ ὅποια εἴμφορεῖς νὰ διακρίνης εἰς αὐτήν.»

Ὁ θαλαμηπόλος ἀπογοητευμένος καὶ αὐτὸς, ὅπως καὶ ὁ κύριός του, καὶ ἐξοργισμένος κατὰ τῆς Νικολέττας τοῦ σπεῖδει νὰ ὑπακούσῃ καὶ λαμβάνει τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τὴν σοβαροτέραν του ὄψιν.

«Μὰ αὐτὴ, κύριέ μου, εἶνε μία γελοία, μία προσπεποιημένη, μία ἀπαιτητικὴ πρώτης δυνάμεως, ἀναξία ἐντελῶς διὰ νὰ σᾶς ἐμπνεύσῃ ἔρωτα! Δὲν βλέπω τίποτε τέλειον εἰς αὐτὴν τὴν γυναῖκα, εἶνε μία μετριότης καὶ δὲν θὰ δυσκολευθῇτε νὰ εὑρετε ἑκατὸ γυναῖκας ποῦ θ' ἀξίζουν περισσότερον ἀπ' αὐτήν.»

Καὶ ἀρχίζει νὰ ζωγραφίζῃ μίαν εἰκόνα μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα. Ἀλλ' ἐφ' ὅσον ὁ θαλαμηπόλος μεγαλοποιεῖ τὰ ἐλαττώματα τῆς Ἀρμάνδης, ὁ κύριός του ἀνασκευάζων τοὺς λόγους τοῦ θαλαμηπόλου μετ' ἀνυπερμονησίας καταφανοῦς καὶ θερμότητος ὁλονὲν αὐξανούσης παριστᾷ τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς ὡς χαρακτήρας καλλονῆς ἐξόχου.

— Πρῶτον ἔχει πολὺ μικρὰ μάτια.

— Αὐτὸ εἶνε ἀληθές, ἔχει μικρὰ μάτια ἀλλὰ γεμάτα ἀπὸ φλόγας, ἀπὸ τὰς λαμπροτέρας, τὰς πλέον διαπεραστικὰς φλόγας τοῦ κόσμου, τὰς πλέον πυρπολοῦσας ὅπου εἴμφορεῖ κανεὶς νὰ ἴδῃ.

— Ἐχει καὶ πολὺ μεγάλο στόμα.

— Ναί, ἀλλὰ εἰς τὸ στόμα αὐτὸ βλέπει κανεὶς γλυκύτητα καὶ χάριν ὅποιαν δὲν ἔχει ἄλλο γυναικεῖον στόμα.

— Ἐ, καὶ τὸ ἀνάστημά της δὲν εἶνε ὑψηλόν!

— Δὲν λέγω ὅχι, ἀλλ' ἔτσι ὅπως εἶνε μικροῦταις εἶνε περισσότερον εὐχάριστος καὶ χαρίεσσα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ πνεῦμα...

— Ἀ! ἔχει πνεῦμα, Covielle, τὸ λεπτότερον, τὸ ὀξυδερκέστερον ὅπου δύναται νὰ ὑπάρξῃ.

— Ἀλλὰ τέλος πάντων, εἶνε ἰδιότροπος ὅσον κανεὶς ἄλλος εἰς τὸν κόσμον.

— Ναί εἶνε ἰδιότροπος, συμφωνῶ εἰς αὐτὸ μαζύ σου... ἀλλὰ ὅλα πηγαίνουν ὥραϊα εἰς μίαν εὐμορφὴν γυναῖκα. Τὸ πᾶν εἴμφορεῖ κανεὶς νὰ ὑποφέρῃ χάριν μιᾶς θελκτικῆς γυναικὸς!

Εἶνε ἐν μικρὸν ἀριστούργημα ὁ διάλογος αὐτός· ἀριστούργημα τέχνης καὶ ποιήσεως, λεπτῆς κωμικῆς χροιάς καὶ χάριτος ἀλλὰ καὶ ἀληθείας. Οἱ χαρακτήρες τοῦ προσώπου τῆς Ἀρμάνδης Bérart ἦσαν ἀκανόνιστοι, ἀλλὰ τὸ σύνολον αὐτῶν ἐνέπνεε θέλητρον ἀκαταμάχητον. Περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος μία κωμωδὸς ἥτις τὴν εἶχε γνωρίσει ἀκόμη νέαν, ἡ δεσποινὶς Poisson, ἔλεγε περὶ αὐτῆς, φροντίζουσα πάντοτε νὰ ὑπενθυμίζῃ, ὅτι ἡ εἰκὼν τῆς εὐρίσκεται εἰς τὸν «Ἀρχοντοχωριάτην»: «Ἦτο μετρίου ἀναστήματος, ἀλλ' εἶχεν ὕψος ἐλκυστικόν· ἂν καὶ εἶχε δὲ πολὺ μικροὺς ὀφθαλμοὺς καὶ μέγα στόμα δὲν ἔλειπε τοῦ νὰ εἶνε πάντοτε χαρίεσσα»

Ὁ Grandval συμφωνεῖ μετ' αὐτῆς λέγων:

«Χωρὶς νὰ εἶνε ὥραϊα, ἦτο ἱκανὴ νὰ ἐμπνεύσῃ μέγα πάθος». Καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὁμολογοῦσιν ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Μολιέρου δὲν εἶχεν οὐδένα χαρακτήρα καλλονῆς, ἀλλ' ὅτι ἡ φυσιογνωμία της καὶ οἱ τρόποι της τὴν καθίστων πολὺ ἀγνπητὴν εἰς τοὺς περισσοτέρους καὶ ὅτι πρὸ πάντων ἦτο πολὺ συμπαθὴς καὶ ἐλκυστικὴ ὅταν ἤθελε νὰ ἀρέσκῃ.

Ἡ Ἀρμάνδη ἠγάπα τὸν καλλωπισμὸν, ἀλλ' ἐνεδύετο μετὰ χάριτος ὅπως ἰδιαιτέρως καὶ κατὰ τρόπον ἀντικείμενον σχεδὸν πάντοτε εἰς τὸν ἐπικρατοῦντα συρμόν. Κατεῖχε τὴν σπανίαν τέχνην τοῦ ἐνδύεσθαι καὶ ἐδίδεν εἰς τὴν ὠραιότητά της, ἐν ἰδιότροπον θέλητρον, ἀπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὁποίου οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ διαφύγῃ. Ὅχι· δὲ μόνον δὲν ἠκολούθει δουλικῶς τὸν ἐπικρα-

τοῦντα ἐκάστοτε συρμόν, ἀλλὰ καὶ διώρθωνεν ἐνίοτε τὰς ἐλλείψεις του μὲ τὴν βεβαιότητα ὅτι τὸ γοῦστό της, ἡ φιλοκαλία της θὰ ἐπεβάλλετο.

Αἱ γυναικεῖαι ἐνδυμασίαι ἐπὶ Λουδοβίκου ΙΔ'. ἦσαν μεγαλοπρεπέσταται ἀλλ' ὀλίγον βαρεῖται, ἐκρυπτον δὲ ἐντελῶς διὰ τῶν πολλῶν καὶ πλατειῶν πτυχῶν των τὰς ὥραιας τοῦ σώματος γραμμὰς. Ἡ Ἀρμάνδη ἀντενήργησε κατὰ τοῦ ἀκαλαισθήτου αὐτοῦ συρμοῦ καὶ κατώρθωσεν ὥστε οἱ ἐπενδύται νὰ κατασκευάζωνται ἄνευ πτυχῶν εἰς τρόπον ὥστε νὰ μὴ καταστρέφεται ἡ φυσικὴ κομψότης τοῦ σώματος. Δὲν θὰ ἦτο τολμηρὸν νὰ συμπεράνη τις ἐκ τούτου ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Μολιέρου θὰ εἶχε *καλοκαμωμένον* σῶμα.

Ὡς ἡθοποιὸς ἡ Ἀρμάνδη ὑπῆρξε τελεία, ἀμίμητος· καὶ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ μὴ καταστῇ τοιαύτη, ἀφοῦ ἀφ' ἐνὸς εἶχεν ἐντὸς τοῦ αἵματός της τὸ πάθος καὶ τὴν πρὸς τὸ θέατρον ἔμφυτον κλίσιν τῆς οἰκογενείας Bérart, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἦτο θελκτικὴ, εἶχε φωνὴν μεταλλικὴν καὶ ἔψαλλε θαυμασίως εἰς Γαλλικὴν καὶ Ἰταλικὴν γλῶσσαν. Εἰς τὴν ὑπόδυσιν τῶν διαφόρων ρόλων ἡ Ἀρμάνδη ἐδιδάχθη ὑπὸ τοῦ Μολιέρου καὶ εἶνε εὐκολὸν νὰ συμπεράνη τις ὅσοις διδάσκαλον ἔσχεν ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ συζύγου της, ὅστις ἐνδιεφέρετο ὁλοφύχως διὰ τὴν ἐπιτυχίαν της, περισσότερον δὲ παρὰ ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἰδίας του ἐπιτυχίας. Ἀλλ' ἡ δύναμις τῆς υποκρίσεως ἔλειπεν ἀπὸ τὴν Ἀρμάνδην καὶ διὰ τούτου ἐν τῇ τραγῳδίᾳ ἐλάμβανε πάντοτε δευτερεύοντα ἢ καὶ τριτεύοντα μέρος. Εἰς τὸν α' Ἀλέξανδρον» τοῦ Ρακίνα ἐπὶ παραδείγματι ὑποδύετο τὸ πρόσωπον τῆς Κλεοφίλης καὶ εἰς τὸν α' Ἀττίλαν» τοῦ Κορνήλιου τὸ τῆς Φλαβίας· ἀλλὰ τὰς ἐλλείψεις ταύτας ἀνεπλήρωνε διὰ τῆς χάριτος καὶ τῶν πολυτελεστάτων ἐσθήτων της, αἵτινες τὴν ἀνεδείκνυσαν καλλονήν. Ἐκεῖ ὅπου ἐθαυμάσθη, ὅπου ὑπῆρξε τελεία ἦτο ἡ ὑπόκρισις ρόλων γυναικῶν ματαιοδόξων καὶ φιλαρέσκων διότι ὁ ρόλος αὗτος προσῆδε πρὸς τὴν ἰδίαν της φύσιν.

Ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἡ Ἀρμάνδη εὗρισκε θαυμασίαν συμπαίκτηριαν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς La Grange, ὑποδυομένης τελείως τὸ πρόσωπον τοῦ ἐρωτολήπτου, ὅπως ἀπῆται αὐτὸν ἡ τάξις τῶν εὐγενῶν, τρυφερόν μετ' εὐγενοῦς ἡθους ὀλίγον παράφορον, ἀλλὰ μετὰ σεβασμοῦ πάντοτε, συνδυάζοντα δὲ τὴν φιλοφρόνησιν μετὰ τῆς ἀπλότητος. Ἡ μία ἀνεδείκνυε τὴν ἄλλην καὶ ὅταν ἐπαιζον μαζὺ ἦτο κἄτι μαγευτικόν, ὡς ὁμολογεῖ ὁ συγγραφεὺς τῶν «Entretiens galants» ὅστις καὶ ἔγραψεν ἐνθουσιῶδη εἰκόνα τοῦ ζεύγους τούτου. «Ἡ φύσις των, γράφει, εἶνε τελεία καὶ

ὅταν ἄπαξ τὰς εἰδὲ τις εἰς ἓνα ρόλον δὲν δύναται πλέον νὰ ἴδῃ αὐτὸν παίζομενον ἢ ὑπὸ τῶν ἰδίων. Ἀπατᾶται τις ὅτι εὗρίσκεται πρὸ τοῦ φυσικοῦ» τσαυτὴν δὲ ἀκρίβειαν, δύναμιν, λεπτότητα καὶ πάθος ἔχουσι τὰ σκηنيκὰ ἀμφοτέρων, ὥστε ἀξίζουσι τῶν ἐνθουσιωδεστέρων ἐγκωμίων. Οὐδέποτε συμβαίνει εἰς αὐτὰς ὡς εἰς ἄλλους ἡθοποιούς νὰ λησμονῶσι πρὸς στιγμὴν τὴν ὑπόκρισιν χάριν τῆς φιλαρέσκειας, συνεπεία τῆς ὁποίας ἀφίνουσι νὰ ἀποσπᾶται ἡ προσοχὴ των ἀπὸ τοῦ ἔργου διὰ νὰ ἐξετάσωσι τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν προξενοῦν εἰς τοὺς θεατὰς.

»Ἐξακολουθοῦσι νὰ παίζωσι καὶ ὅταν ἀκόμη τελειώσῃ ὁ ἰδικὸς των ρόλος· οὐδέποτε εἶνε περιττὴ ἡ παρουσία των ἐπὶ τῆς σκηνῆς, διότι ὑποκρίνονται τόσον καλὰ καὶ ὅταν ἀκούωσι μόνον ὅσον καὶ ὅταν ὁμιλῶσι. Οὐδέποτε τὸ βλέμμα των διατρέχει τὰ θεωρεῖα, καίτοι γνωρίζουσιν ὅτι ἡ πρὸ αὐτῶν αἴθουσα εἶνε πλήρης, ὁμιλοῦσι δὲ καὶ ἐνεργοῦσιν ὡς ἐὰν ἔβλεπον ἐκείνους μόνον οἵτινες μετέχουσι τοῦ ρόλου των.

»Ὅπως δὲ ἡ Ἀρμάνδη οὕτω καὶ ἡ Grange ἔχει ἐξαιρετικὴν καλαισθησίαν εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ἐνδυμασιῶν της τὰς ὁποίας φέρει μετ' ἰδιαζούσης κομψότητος. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀμφοτέραι ἐνδύνονται θαυμασίως, λησμονοῦσι τοὺς πολυτελεῖς στολισμούς των μόλις παρουσιασθῶσιν ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ἡ κυρία Μολιέρου ἐγγίζει κἄποτε εἰς τὴν κόμην της, διορθώνει τὰ ταινίας της καὶ διευθετεῖ τὰ κοσμήματά της, ἀλλ' αἱ κινήσεις της αὐταὶ περικλείουσι πολλὴν εἰρωνεῖαν διὰ τὰς φιλαρέσκους γυναῖκας τῶν ὁποίων τὸν ρόλον ὑποδύεται. Οὐδέποτε ὁμοιάζει πρὸς ἑαυτήν, ἀλλάσσει καὶ αὐτὸ τὸ παιὸν τῆς φωνῆς της, ἥτις λαμβάνει τόσους διαφόρους τόνους ὅσους χαρακτηῖρας ὑποδύεται αὕτη.»

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ὡς ἡθοποιὸς ἡ Ἀρμάνδη Μολιέρου, ἀξία πολλῆς σημασίας ὡς ἐκ τῶν ἀνωτέρω δείκνυται, ἀλλ' ὅχι καὶ τόσον ἀξιέπαινος κατὰ τὸν ἰδιωτικὸν αὐτῆς βίον. Ὡς ἐξάγεται ἐκ τῶν βιογραφιῶν τοῦ Μολιέρου τὰς ὁποίας ἐφιλοτέχνησαν περιωπῆς πρόσωπα, ἡ Ἀρμάνδη ὑπῆρξεν ἀναξία τοῦ Μολιέρου συζύγου, ἐθασάνισε δὲ καὶ ἐγελωτοποίησε τὸν μέγαν ἄνδρα τοῖ ὁποίου ἔφερε τὸ ὄνομα. Λέγουσι πολλὰ περὶ αὐτῆς τὰ ὁποῖα δὲν δύνανται νὰ ἐξακριβωθῶσιν, ἀλλ' ὅπως δὴποτε, ἐὰν ἐξετάσῃ τις μετὰ προσοχῆς τινὰ μόνον ἐξ ὧν τῇ ἀποδίδουσιν, ἐν μόνον δύναται νὰ συμπεράνη· ὅτι κατέστησε τὸν Μολιέρου πολὺ δυστυχῆ κατὰ τὸν βίον του.

Φιλότεχνος

Η ΕΝ ΚΡΗΤΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΟΝΗ ΤΗΣ "ΓΩΝΙΑΣ,, (*)

Ἡ εἰκὼν αὕτη παρεχωρήθη ἡμῖν λίαν εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ Ὑποδιοικητοῦ τοῦ ἐν Χανίοις Ὑποκαταστήματος τῆς Τραπεζίης Ἀθηνῶν κ. Π. Μικρῇ, ὅστις διαπνεόμενος ὑπ' ἀληθοῦς καλλιτεχνικῷ ζήλῳ καὶ ἐρασιτεχνικῶς ἀσχολούμενος εἰς τὴν φωτογραφικὴν τέχνην συνεκέντρωσεν ἐν τῷ λευκώματι τοῦ τὰ πλεῖστα τῶν ὥραι-
οτέρων καὶ σημαντικωτέρων τῆς Κρήτης τοπίων.

ΓΡΑΦΟΔΙΦΙΚΑ

ΓΕΝΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

ΤΗΣ ΓΡΑΦΗΣ ΚΑΙ ΓΡΑΦΙΚΗΣ ΥΛΗΣ

ΕΝ ΤΗ ΡΟΗ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

Verba volant scripta manent

3ον ΦΩΝΗΤΙΚΗ ΓΡΑΦΗ

[Συνέχεια τοῦ περὶ φωνητικῆς γραφῆς ἐκ τοῦ Θ' τεύχους καὶ τέλους]

Ἡ ἐκ τῆς εἰκονικῆς εἰς τὴν φωνητικὴν γραφὴν μετάβασις ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν σπουδαιωτέρων συντελεστῶν τῆς πνευματικῆς προόδου, διαιρεῖται δὲ εἰς δύο στάδια: τὸ τῆς *συλλαβικῆς φωτογραφίας* καὶ τὸ τῆς *ἀλφαθητικῆς φωτογραφίας*.

Καὶ πρῶτον ἡ *συλλαβικὴ φωτογραφία* προσέκυψεν ὡς ἑξῆς: Ἡ εἰκονικὴ γραφὴ, ὡς γνωστὸν, παρεῖχε τὴν εἰκόνα τοῦ ἀντικειμένου, συνεπῶς ἐκάστη λέξις ἦτο ἀντίστοιχος καὶ πρὸς μίαν εἰκόνα. Συνέβαιεν ὅμως πολλάκις ἡ αὕτη λέξις νὰ εἴναι πολυσήμαντος, ἥτοι νὰ δηλῇ πολλὰ πράγματα καὶ ἐπομένως νὰ ἀντιστοιχῇ πρὸς πολλὰς εἰκόνας — λείψανον τούτου τὰ σημερινὰ ὀνόματα. — Πρὸ τῆς τοιαύτης περιπτώσεως εὕρισκόμενοι ἐσκέφθησαν ὅτι ἀπὸ ἐνιαῖος εἴνε ὁ ἥχος δύο πραγμάτων διαστελλομένων ἀπ' ἀλλήλων ἐκ τῶν συμφραζομένων, θὰ ἦτο λογικὸν καὶ ἐν τῇ εἰκονικῇ γραφῇ πάντα τὰ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἤχου δηλούμενα ἀντικείμενα νὰ μὴ γράφονται πλέον διὰ τῶν εἰκόνων τῶν διὰ τῆς αὐτῆς λέξεως ἐκάστοτε δηλουμένων ἀντικειμένων, ἀλλὰ κατ' ἀναλογίαν τῆς γλώττης νὰ εἰσχυθῇ καὶ εἰς τὴν γραφὴν ἡ ἐκ τῶν συμφραζομένων κατανόησις τοῦ συνωνύ-

μου. Π. χ. αἱ λέξεις κύριος καὶ *κάνιστρον* ἦσαν ὁμώνυμοι δηλούμενοι διὰ τῆς λέξεως *neb* καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις προκειμένου περὶ κανίστρου ἢ κυρίου ἀντὶ νὰ ζωγραφίζωσι τὴν ἐκάστοτε σχετικὴν εἰκόνα ἐζωγράφιζον πάντοτε *κάνιστρον* ὡς εὐκολώτερον εἰς τὴν ἀπεικόνισιν καὶ ἐκ τῶν συμφραζομένων, ἥτοι ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν εἰκόνων, ἐξήγετο ἐὰν ἐπρόκειτο περὶ κανίστρου ἢ κυρίου. Ἀλλ' ὡς ἐκ τούτου ἡ εἰκὼν τοῦ κανίστρου κατήντησε νὰ δηλῇ τὴν λέξιν κύριος.

Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἡ εἰκονικὴ γραφὴ ἀπώλεσε τὴν ἀρχικὴν τῆς μορφήν, καθότι πολλὰ ἐκ τῶν εἰκόνων ἀντεστοίχουν πρὸς ἄλλοιαν τοῦ περιστανομένου ἔννοιαν καὶ ἔμεικνεν ἡ ἀτίληψις ὅτι ἡ εἰκὼν μὴ ἀντιπροσωπεύουσα πλέον τὸ σχῆμα τοῦ ἀντικειμένου θὰ ἀντιπροσωπεύῃ τὸν ἥχον αὐτοῦ καὶ οὕτως ἡ εἰκὼν τοῦ κανίστρου π. χ. παρίστα τὴν συλλαβὴν *neb*.

Δεύτερον ἡ *ἀλφαθητικὴ φωτογραφία* ἡ διατυπωμένη διὰ τεχνικῶν στοιχείων, ἀλφαθητικῶν χαρακτῆρων καλουμένων, ἥτις καὶ εἴνε ἀπλουστέρα ἀλλοίωσις τῆς συλλαβικῆς ἐπιβεβλημένης ὑπὸ τῆς προσδευσάσης φωνητικῆς σαφηνείας. Τῶν χαρακτῆρων τούτων τὸ μὲν σχῆμα εἴνε ἡλλοιωμένη εἰκονικὴ παράστασις συγκεκριμένων πραγμάτων ἢ ζώων, ἡ δὲ προφορὰ καθαρὰ ἐπιτομὴ

(*) Πρὸ τῆς μονῆς ταύτης ἀπεβίβάσθη τὸ πρῶτον ἐν Κρήτῃ ὁ Τουρκικὸς στρατὸς τῷ 1645 καὶ κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἐν αὐτῇ ἐγκατεστάθη τὸ ἀρχηγεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς ὑπὸ τὸν Τ. Βάτσον τῷ 1897.

ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ φθόγγου τῆς λέξεως, ἥς τὴν ἡλωιωμένην εἰκόνα παριστᾷ ἕκαστος γραμματικὸς χαρακτηρὶ π. χ. ἡ εἰκὼν τοῦ ἀνθρώπου παρίστα τὸν φθόγγον α ὡς ἀρχικὸν φθόγγον τῆς λέξεως ἀλέφ, ἥτις φοινικιστὶ σημαίνει ἄνθρωπος.

Πρῶτοι οἱ Φοίνικες διετίπωσαν πλήρες ὅπως δὴποτε σύστημα ἀλφαθητικῶν στοιχείων, τὰ δὲ Ἑλληνικὰ γράμματα εἶνε ἀπλῆ μόνον μεταπλασις αὐτῶν εἰς Ἑλληνικὰ σχήματα. Τὸ στοιχεῖον Α ἐπὶ παραδείγματι εἶνε λείφανον τῆς εἰκόνης τοῦ ἀνθρώπου, τῆς μὲν ἄνω γωνίας ἀντιστιχοῦσης πρὸς τὴν κεφαλὴν, τῆς δὲ ὀριζοντίας γραμμῆς πρὸς τὴν ὀσφιν καὶ τῶν σκελῶν πρὸς τὰ κάτω ἄκρα τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ Β λείφανον οἰκίας, τὸ Γ τῆς εἰκόνης τοῦ τραχήλου ζώου, τὸ Τ τῆς εἰκόνης στέγης κλπ.

Ἐπίσης τὸ μὲ μικρὰν παραλλαγὴν τηρηθὲν ὄνομα ἑκάστου ἀλφαθητικοῦ στοιχείου δηλοῖ τὴν φοινικικὴν καταγωγὴν αὐτῆν· ἀλφα (ἀλέφ=ἄνθρωπος), βῆτα (βέθ=οἰκία), γάμα (γεμέλ=τράχηλος, ταῦ (ταί=στέγη) κτλ.

Τὸ εἰς Ἑλληνικὰ σχήματα μεταπλασθὲν Φοινικικὸν ἀλφάβητον περιεῖχε 22 μόνον γράμματα πάντα σύμφωνα. Καὶ ἰδοὺ τὸ ἱστορικὸν τοῦ Φοινικικοῦ ἀλφάβητου.

Περὶ τὴν 18ην Αἰγυπτιακὴν δυναστείαν ποιμένες Φοίνικες ἐπέδραμον κατὰ τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Φοίνικες οὗτοι κατακτιηταὶ ἐξέμαθον τὴν ἱερατικὴν γραφὴν καὶ ἐπὶ τῇ βᾶσει ταύτης ἐσχημάτισαν αὐθαίρετον καὶ ὁμοιόμορφον σύστημα γραμμάτων. Τὸ παλαιάτατον γνωστὸν σχῆμα αὐτοῦ ἦτο παρεμφερὲς πρὸς τὰ κεφαλαῖα, ἡ δὲ ἀρχικὴ αὐτῶν διεύθυνσις ἦτο ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, ὅπως ἡ σημερινὴ Τουρκικὴ γραφὴ, εἶχον δὲ τὰ πλείστα τὴν ἐν τῇ Λατινικῇ διασωθεῖσαν τραχεῖαν προφορὰν.

Τὸ ἀλφάβητον τοῦτο διὰ τῶν Φοινίκων, λαοῦ ἐμπορικοῦ καὶ συνεπῶς ἐπικοινωνοῦντος πρὸς τοὺς λαοὺς διαφόρων χωρῶν διεδόθη εἰς πλείστα μέρη ἐν οἷς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρισκομένην εἰς μεγάλην μετὰ τῶν Φοινίκων ἐπικοινωνίαν. Ὑπάρχει γνώμη ἀμφισβητούσα τὴν ὑπαρξίν τοῦ Κάδμου καὶ ὑποστηρίζουσα ὅτι ἡ λέξις Κάδμος εἶνε Φοινικικὴ, καθότι Kadem ἐσήμαινε ἀνατολή καὶ Kademon ἀνατολίτης, καὶ ὅτι λέγοντες Κάδμος ἐνόουν τοὺς Φοίνικας.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι μένοντες Φοίνικες ἦσαν φειδωλοὶ καὶ ὀπισθόβουλοι ἀποκρύπτοντες ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας τὰ γράμματά των, ἅτινα ἐκράτουν πρὸς ἰδίαν μόνον χρῆσιν. Ἡ διάδοσις αὐτῶν εἰς τοὺς Ἕλληνας κατὰ τὴν ἀνωτέραν γνώμην ὀφείλεται κυρίως εἰς τὸ μντεῖον τῶν Δελφῶν, ὅπερ εἶνε τὸ κέντρον τῶν σοφῶν, οἵτινες καὶ κατάρθωσαν ἐπιτηδεῖας νὰ ἐκμάθωσι τὰ Φοινικικὰ γράμματα.

Πότε ἀκριβῶς ἐγνώσθη εἰς τοὺς Ἕλληνας τὸ ἀλφάβητον τοῦτο εἶνε ἄγνωστον. Τὸ μόνον βέβαιον εἶνε ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Ὀμήρου ἦτο ἤδη γνωστὸν καὶ εἶχεν ἐφαρμοσθῇ εἰς τὴν Ἑλλη-

νικὴν γλῶσσαν, δὲν ἦτο ὅμως κοινῶς διὰδεδομένον. Ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ μαρτυρεῖται ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ Ὀμήρου ἐν τῷ Ζ'. τῆς Ἰλιάδος ἐν στίχῳ 168 καὶ 169 :

«Πέμπε δὲ μιν Λυκίην δε, πόρεν δ' ὄγε σήματα λυγρά, γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ θυμοσφόρα πολλὰ»

Ἡ λέξις σήματα ἡρμηνεύθη ὑπὸ τῶν πλείστων διὰ τῆς λέξεως γράμματα.

Οἱ Ἕλληνες ἐκ τῶν 22 Φοινικῶν γραμμάτων, ἅτινα πάντα ἦσαν σύμφωνα, ἐμόρφωσαν καὶ ἐχώρισαν τὰ φωνήεντα διαίρεσαντες ταῦτα ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς προφορᾶς αὐτῶν, προσέθηκαν δὲ καὶ τὰ διπλᾶ ψ καὶ ξ προκύψαντα ὡς γνωστὸν ἐκ τῆς ἐνώσεως δύο συμφώνων.

Τὸ τοιοῦτον ἐγένετο ὑπὸ τῶν Ἰώνων, οἵτινες καὶ συνεπλήρωσαν οὕτω τὸ ἐξ 24 γραμμάτων σημερινὸν ἀλφάβητον, ἐξ οὗ ἀναμνησθητῆτως προέκυψε καὶ τὸ Λατινικὸν τοιοῦτον.

Ἄλλ' ἡ Ἑλληνικὴ δεξιότης ἐπέφερε καὶ τὴν μεταβολὴν τῆς διεύθυνσεως τῆς γραφῆς, τοῦτέστιν ἀντὶ νὰ γράφωσιν ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά προσετίμησαν οἱ Ἕλληνες νὰ μεταβάλλωσι διεύθυνσιν εἰς τὸ τέλος ἑκάστου στίχου, οὕτως ὥστε νὰ μὴ μετατίθεται ἡ χεὶρ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ἐνὸς στίχου εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐτέρου, ὅπως σήμερον, ἀλλὰ νὰ γράφηται ὁ εἰς στίχος ἐκ δεξιῶν πρὸς τὰ ἀριστερά, ὁ δὲ ἀμέσως ἐπόμενος ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ οὕτω καθεξῆς. Τὸ εἶδος τοῦτο τῆς γραφῆς ἐκλήθη βουστροφηδὸν ἅτε μιμουμένης ταύτης τὰς στροφὰς τῶν ἀροτήρων βοῶν. Βουστροφηδὸν ἐγράφησαν καὶ οἱ νόμοι τοῦ Σόλωνος.

Ἔτερα εἶδη Ἑλληνικῆς γραφῆς ἦσαν τὰ στοιχηδὸν, κιορηδὸν, σπειρηδὸν. Καὶ στοιχηδὸν μὲν ἐκαλεῖτο ὡς ἂν ἐκαστος γράμμα ἑκάστου στίχου εὐρίσκετο ἀκριβῶς καὶ κανονικῶς γεγραμμένον ὑπὸ ἑτερον γράμμα τοῦ προηγούμενου στίχου, καὶ τοῦτο ἕνεκα τοῦ ἀρμονικοῦ συνόλου τοῦ ἀποτελεῖ τὴν καλλιγραφίαν τῶν ἀρχαίων κιορηδὸν, ὡς ἂν οἱ στίχοι ἦσαν τόσον βραχεῖς, ὡς ἂν ἦσαν κεχαραγμένοι ἐπὶ κίονος ἀποτελοῦντες οὕτω κιονοειδὲς σχῆμα· πολλάκις δὲ τόσον βραχὺς ἦτο ὁ στίχος ὥστε ἀπετελεῖτο καὶ ἐξ ἐνὸς μόνου γράμματος ὑποτιθεμένου τοῦ δευτέρου ὑπὸ τὸ πρῶτον, τοῦ τρίτου ὑπὸ τὸ δεύτερον καὶ οὕτω καθεξῆς· καὶ τέλος σπειρηδὸν ἐκαλεῖτο ἡ ἐλικοειδὴς γραφὴ, ἥς χρῆσις ἐγένετο ἐπὶ τῆς σκυτάλης.

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐκείνην ἐποχὴν ἤρκει ἡ γνώσις μόνον τοῦ ἀλφάβητου τοῦ ἀτελέστατα ἐξεικονίζοντος τὴν γλῶσσαν, ὅπως χαρακτηρησθῇ τις ὡς τελείως πεπαιδευμένος, καθότι ἡ γραφὴ ἦτο αὐθαίρετος, οὐδενὸς ὀρθογραφικοῦ ἢ συντακτικοῦ κανόνος ὑπάρχοντος τότε. Ἀλλὰ βαθμιαίως ἡ γραφὴ ἤρχισε χρωματιζομένη καὶ παρακολουθεῖσα τὴν ἐξέλιξιν τῆς γλώσσης, ὁλοκρῆν ἀναπτυσσομένη καὶ ἐπὶ τὴν ἐντελεστέραν μορφήν τῆς βαίνουσα, σχηματισθέντων τῶν γραμματικῶν καὶ συντακτικῶν κανόνων. Ἡ περίοδος τῶν Ἀττικιστῶν καὶ Ἀλεξανδρινῶν μεγάλως προήγαγε

καὶ ἐτελειοποίησε τὴν Ἑλληνικὴν γραφὴν. Εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς γραφῆς συνετέλεσαν πρῶτον ἡ ἐφαρμογὴ τῆς στίξεως ἐπινοηθέντων τῶν τριῶν δι' αὐτὴν σημείων, δεύτερον ἡ ἐπινόησις τῆς παρενθέσεως, τῶν εἰσαγωγικῶν, τῆς διπλῆς στιγμῆς, ἐρωτηματικοῦ, ἀποσιωπητικῶν, θαυμαστικῶν καὶ τρίτον ἡ ἐπινόησις τῶν τόνων. Πάντα τὰ σημεία ταῦτα σκοποῦσι νὰ ἀντιπροσωπεύσωσιν εἰς τὸ νεκρὸν γράμμα τὴν ζωηρότητα, ἣν προσδίδει εἰς τὰς λέξεις ἡ ἔκφρασις. Τὸν ποσορικὸν λόγον παρακολουθεῖ ὁλόκληρος ἡ σχηματικὴ συνεννόησις συμπληρωματικὴ οὔσα τῆς ἐννοίας τῶν λέξεων καὶ ὁ ἐκάστοτε κατάλληλος χρωματισμὸς τῆς φωνῆς ἀναλόγως τῶν συναισθημάτων ἡμῶν, ἐνῶ τὴν γραφὴν ψυχρὰν οὔσαν ὀφείλομεν νὰ τονώσωμεν καὶ δώσωμεν σχετικὴν τινα ζωὴν εἰς αὐτὴν διὰ τῆς χρήσεως τεχνικῶν μέσων, εἴα τὰ θαυμαστικά, ἀποσιωπητικά κ.τ.λ.

Ἄλλ' ὅσον καὶ ἂν εἴνε συντελεστικά ταῦτα εἰς τὴν πληρεστέραν διατύπωσιν τῆς ιδέας, δὲν φέρουσιν ὅμως καὶ τὴν σφραγίδα τῆς τελειότητος, καθότι οὔτε τὴν ἀγανάκτησιν, οὔτε τὴν εἰρωνείαν, οὔτε τὴν ἀπευχήν, οὔτε τὴν χαρὰν οὔτε τὴν λύπην καὶ ἄλλα ζωηρὰ συναισθήματα δυνάμεθα διὰ τεχνικῶν σημείων τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς νὰ ἐκφράσωμεν ἐλλειπόντων τοιούτων εἰσέτι ἀπ' αὐτῆς, οὔτε τῶν ὑπαρχόντων ἔχουσι τεθῆ σταθερὰ ὄρια τῆς ἀρμοδιότητος ἐνὸς ἐκάστου αὐτῶν.

Ὡς πρὸς δὲ τὸν τονισμόν καὶ οὗτος παρουσιάζει ἀναλόγους ἐλλείψεις· ἐλλείπει ἐπὶ παραδείγματι ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ἐμφαντικοῦ τόνου, δι' οὗ νὰ πίπτῃ ἐπὶ ὀρισμένης λέξεως τὸ βάρος τῆς ἐννοίας μιᾶς φράσεως, ἵνα συγκρατῇται ὁλόκληρος ἡ φράσις, ὅπως συγκρατεῖται διὰ τοῦ συνήθους τονισμοῦ ἡ λέξις ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν φθόγγων. Ἐπίσης ἐλλείπει ὁ προσδιορισμὸς τοῦ συνδετικοῦ τόνου, δι' οὗ νὰ συγκρατῶνται τὰ μέλη τῆς περιόδου ἥτοι αἱ φράσεις πρὸς ἀλλήλας. Ὁ νεώτερος πολιτισμὸς, ἐὰν ἐξαίρεσωμεν τὴν ὑπ' αὐτοῦ σπουδαίαν ἐπινόησιν τῆς στενογραφίας, δὲν εἰργάσθη διὰ τὴν γραφὴν ἀνταξίως τῆς σπουδαιότητος αὐτῆς.

ΓΡΑΦΙΚΗ ΓΛΗ

Πρῶτα εἶδη γραφικῆς ὕλης: (ξύλον, λίθος, σμίλη, φλοιοὶ μετὰλλα).—Ὁ Ὅμηρος καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη.—Πάπυρος — Σκυτάλη — Περγαμνὴ.—Τίνα τὰ παλαιοῦς.—Ἡ ὑπέρογκος τιμὴ καὶ πολυτέλεια τῶν ἀρχαίων κειμένων.—Πρώτη ἐπινόησις τοῦ χάρτου καὶ τελειοποίησις αὐτοῦ.—Ἡ δι' αὐτοῦ καὶ τῆς τυπογραφίας μετάδοσις τῆς ιδέας.

Ἦδη ἂς ἐπιληφθῶμεν τῆς ἐξετάσεως τοῦ δευτέρου μέρους τῆς πραγματείας ἡμῶν ἥτοι περὶ τῆς γραφικῆς ὕλης ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως μέχρι σήμερον.

Πρώτη γραφικὴ ὕλη ὑπῆρξε τὸ ξύλον καὶ ἰδίᾳ

ἐν τῇ θρησκείᾳ. Οὕτω τοὺς χρησμοὺς τὸ Μαντεῖον ἐχάρασεν ἐπὶ ξύλου. Ὡσαύτως τὸ ἀνθρώπινον σῶμα ἐχρησίμευεν ὡς γραφικὴ ὕλη, (εἰκονικὴ γραφὴ—τεττοβισμός). Ὁ λίθος καὶ ἡ σμίλη ἀπετέλεσαν ἀκολουθῶν τὴν ἐπίσης ἀρχαίαν γραφικὴν ὕλην. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἔγραφον ἐπὶ ἀκατεργάστου βράχου, οὔτινος τὸ ἰδιότροπον σχῆμα ἠκολούθει ἀτάκτως ἡ γραφὴ, βραδύτερον δὲ ἐπὶ ἐπιπέδου λίθου (πλακῆς) ἀκανονίστου σχήματος καὶ τέλους ἐπὶ κανονικωτέρας λιθίνης ἐπιφανείας. Τὸ πρῶτον ἄρα γραφεῖον, ἐν ᾧ διετυπώθη ἐγγράφως ἡ ἀνθρωπίνη ιδέα, ὑπῆρξε τὸ λιθοζοεῖον. Μνημεῖα τῆς γραφῆς ταύτης ἔχομεν τὰς διαφόρους ἀρχαίας ἐπιγραφὰς ὡς καὶ τὴν λέξιν γράφω ὀνοματοτεπονημένην ἐκ τοῦ ἥχου τοῦ παραγομένου ἐκ τῆς προστριβῆς τῆς σμίλης ἐπὶ τοῦ λίθου.

Τὸ ἐν τῷ Ζ τῆς Ἰλιάδος στιχ. 168 καὶ 169 «*δῆματα λυγρὰ γράψας ἐν πίνακι πτυκτῷ*» σημαίνει ἐγχαράξας ἐν πίνακι πτυκτῷ ἥτοι ἐπὶ σανίδος (καθότι ἡ πρώτη σημασία τῆς λέξεως πίναξ ἦτο σανίς) διπλωμένης ἥτοι διηρημένης εἰς δύο τμήματα κλειόμενα ὡς βιβλίον διὰ τῆς πρὸς ἄλληλα συνεπιθέσεως αὐτῶν. Οἱ δύο οὗτοι ξύλινοι πίνακες εἶχον ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς ἐπιφανείας ἐγχεχαραγμένα τὰ γράμματα ἐκλείοντο δέ, συνεσφίγγοντο καὶ σφραγιζόμενα (ἀντὶ τοῦ σημερινοῦ φακέλλου) παρεδίδοντο εἰς τὸν γραμματοκομιστὴν.

Ἀκολουθῶς ὡς γραφικὴ ὕλη ἐχρησίμευσαν τὰ φύλλα τῆς φιλύρας καὶ οἱ φλοιοὶ, δέρματα ζῶων ὡς καὶ ὠμοπλάται αὐτῶν, σκυτάλαι, ξύλινοι πίνακες ἢ δέλτοι κατ' Ἀριστοφάνην, κέραμοι (ἐφ' ᾧ ἡ σφηνοειδὴς γραφὴ) κτλ.

Τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα ἐγράφοντο ἐπὶ πετάλων ἐκ χρυσοῦ, ἄλλων μετάλλων, ξυλίνων ἀξόνων, λίθου καὶ κύρθεων, ἐφ' ᾧ ἦσαν γεγραμμένοι οἱ Δρακόντιοι καὶ Σολωνιοὶ νόμοι.

Μεταγενεστέρως ἔχομεν τὸν πάπυρον, οὔτινος ἡ χρῆσις εἰσῆχθη εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξ Αἰγύπτου καὶ ἐφ' οὗ ἔγραφον διὰ μελάνης συγκειμένης ἐξ αἰθάλης καὶ δι' εἰδικοῦ καλάμου.

Εἶνε δὲ ὁ πάπυρος χάρτης εὐκαμπτος καὶ λεῖος διατηρούμενος ἀβλαβῆς ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ παρὰ σκευαζόμενος ἐκ τῆς βύβλου, ἥτις εἶνε ὁ λεπτός φλοιὸς τοῦ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Νείλου φυομένου δένδρου τοῦ καλουμένου φιλύρα. Ἐκ τοῦ ὀνόματος δὲ τοῦ φλοιοῦ τῆς φιλύρας ἥτοι τῆς βύβλου προέκυψεν ἡ λέξις βιβλίον καὶ ἐκ τῆς λατινικῆς ὀνομασίας τοῦ φλοιοῦ τούτου ἡ λέξις liber (βιβλίον). Ἐκ τῆς αὐτῆς βύβλου κατεσκεύαζον καὶ σχοινία, λεπτὰ ὑφάσματα, σκιαδία καὶ ἔδενον τοὺς στεφάνους.

Πρὸς κατασκευὴν τοῦ παπύρου ὁ φλοιὸς ἐκόπτετο εἰς λωρίδας καὶ συνεκολλᾶτο σταυροειδῶς· καὶ ὅταν μὲν εἶχεν ἀρκετὸν πάχος ἔγραφον ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ὀψων, ἄλλως ἔγραφον ἐπὶ τῆς μιᾶς μόνον.

Ὁ ὠριότερος πάπυρος ὠνομάσθη πάπυρος ἰε-

ρατικός, καθόσον μετεχειρίζοντο αὐτὸν οἱ ἱερεῖς διὰ τὰ θρησκευτικὰ ἔγγραφα. Ἵνα δὲ μὴ καθιερωθῇ ἡ χρῆσις αὐτοῦ καὶ διὰ κοσμικὰ ἔργα ἀπηγορεύθη διὰ νόμου ἐξ Αἰγύπτου ἡ πώλησις τούτου εἰς ξένους, καὶ οὕτως ὁ πάπυρος ἔμεινεν ἐπὶ τινα χρόνον ἡ ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τῶν Αἰγυπτίων, μέχρις οὗ διὰ τοῦ ἐμπορίου μετεφέρθη εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν, ἐν ἣ καὶ ὀριστικῶς παρεσκευάζετο ἕκτοτε καὶ ἐπωλεῖτο.

Καὶ ἤδη ἂς ἀναφέρωμεν ὀλίγα τινὰ περὶ σκυτάλης ὡς σχετιζομένης πρὸς τὸ ἡμέτερον θέμα. Ταύτης ἐποιοῦντο χρῆσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡραίαν δὲ περιγραφὴν δίδει ὁ Πλοῦταρχος ἐν τῷ βίῳ Λυσάνδρου XIX διὰ τῶν ἐξῆς : « Ἔστι δὲ ἡ σκυτάλη τοιοῦτον. Ἐπὰν ἐκπέμπωσι ναύαρχον ἢ στρατηγὸν οἱ ἔφοροι, ξύλα δύο στρογγύλα μήκος καὶ πᾶχος ἀκριβῶς ἀπισώσαντος, ὥστε ταῖς τομαῖς ἐφαρμόζειν πρὸς ἄλληλα, τὸ μὲν αὐτοὶ φυλάττουσι, θάτερον δὲ τῷ πεμπομένῳ διδόναι. Ταῦτα δὲ τὰ ξύλα σκυτάλας καλοῦσιν. Ὅταν οὖν ἀπόρρητόν τι καὶ μέγα φράσαι βουλευθῶσι, βιβλίον ὡς περ ἱμάντα μακρὸν καὶ στενὸν ποιοῦντες περιελίττουσι τὴν παρ' αὐτοῖς σκυτάλην, οὐδὲν διάλειμμα ποιοῦντες, ἀλλὰ πανταχόθεν κύκλῳ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτῆς τῷ βιβλίῳ καταλαμβάνοντες. Τοῦτο δὲ ποιήσαντες ἂ βόλονται καταγράφουσιν εἰς τὸ βιβλίον ὡς περ ἐστὶ τῇ σκυτάλῃ περιεχόμενον· ὅταν δὲ γράψωσιν, ἀφελόντες τὸ βιβλίον ἄνευ τοῦ ξύλου πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστέλλουσι. Δεξάμενος δὲ ἐκεῖνος ἄλλως μὲν οὐδὲν ἀναλέξασθαι δύναται τῶν γραμμάτων συναφὴν οὐκ ἐχόντων, ἀλλὰ διεσπασμένων, τὴν δὲ παρ' αὐτῷ σκυτάλην λαβὼν τὸ τμήμα τοῦ βιβλίου περὶ αὐτὴν περιέτεινεν, ὥστε τῆς ἑλικὸς εἰς τάξιν ὁμοίως ἀποκαθισταμένης ἐπιβάλλοντα τοῖς πρώτοις τὰ δευτέρᾳ κύκλῳ τὴν ὄψιν ἐπάγειν τὸ συνεχές ἀνευρίσκουσιν. Καλεῖται δὲ ὁμωνύμως τῷ ξύλῳ σκυτάλη τὸ βιβλίον, ὡς τῷ μετροῦντι τῷ μετρούμενον ».

Εἶδος γραφικῆς ὕλης ἦτο καὶ ὁ περγαμηνὸς χάρτης κατασκευαζόμενος ἐξ ἀπαλοῦ δέρματος προβάτων ἀπεξεσμένου, ὥστε νὰ ἀποκτᾷ τὴν λεπτότητα μεμβράνης, ὅπως καὶ ἐκαλεῖτο ἐκ τοῦ Λατινικοῦ membrana (δέρμα). Ἐκλήθη δὲ περγαμηνός, διότι παρεσκευάζετο ἰδίᾳ ἐν Περγᾶμι πόλει τῆς Μ. Ἀσίας. Ὁ χάρτης οὗτος διηρεῖτο εἰς τέσσαρα μέρη, ἐξ οὗ καὶ ἡ λέξις τετραδίου παρ' ἡμῖν. Ἐκ τῆς λέξεως διφθέρα παρήχθη καὶ ἡ Τουρκικὴ λέξις τευτέρ (κατάστιχον). Τὰ οὕτω κατασκευασμένα δέρματα ὥστε νὰ δύνανται νὰ ξεσθῶσι τὰ ἐπ' αὐτῶν γεγραμμένα καὶ νὰ γραφῶσιν ἄλλα ἐκαλοῦντο παλὶμψίστα ἢ κάλλιον παλὶμψιστα, ἥτοι δις ἐξεσμένα. Πολλὰ δὲ ἐπὶ περγαμηνῆς χειρόγραφα συγγράμματα σώζονται σήμερον εἰς τὰς μεγάλας Εὐρωπαϊκὰς βιβλιοθήκας.

Αἱ δαπάναι ἂς ἀπῆται ἡ προπαρασκευὴ τοῦ περγαμηνοῦ χάρτου, ἡ ἐπ' αὐτοῦ διὰ τῆς χειρὸς γραφὴ τοῦ κειμένου, ὡς καὶ ἡ λοιπὴ πολυτέλεια δι' ἧς ἐκοσμεῖτο ἕκαστος ἐκ περγαμηνῆς τόμος,

οὗτινος αἱ σελίδες ἐποικίλλοντο δι' εἰκόνων ἐξωγραφημένων καὶ διὰ περιχρυσωμάτων, δικαιολογούσι τὴν ὑπέρογκον τιμὴν ἐνός τοιοῦτου χειρογράφου ἀνερχομένην ἐνίοτε εἰς 600 καὶ πλέον χρυσὰς δραχμὰς. Ἐνεκα δὲ τῆς μεγάλης ἀξίας τὰ τοιαῦτα χειρόγραφα ἐφυλάττοντο ἐπιμελῶς ὡς σπάνια καὶ πολύτιμα ἀντίκειμενα ἐντὸς πλουσίως ἀναγεγλυμμένων κιβωτίων (διὸ καὶ ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος κατέθεσεν ἐντὸς πολυτελοῦς νάρθηκος τὴν Ἀριστοτελικὴν διόρθωσιν τοῦ Ὀμήρου) ἢ καὶ προσηρτῶντο δι' ἀλύσεως ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου, τοῦτέστι τοῦ ἀναγνώστηριου.

Καὶ ἤδη εἰσερχόμεθα εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ χάρτου, οὗτινος ἡ κατασκευὴ ἦτο ἐν ἐνεργείᾳ ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν εἰς τὴν Ἀνατολήν. Καὶ οἱ μὲν Σῖναι κατασκεύασαν αὐτὸν ἐξ Ἰνδικοῦ καλάμου, οἱ δὲ Ἰάπωνες ἐκ φλοιοῦ συκαμίνου. Οἱ Ἀραβες βραδύτερον μυηθέντες τὰ τῆς βιομηχανίας ταύτης ἐν Ἀσίᾳ μετέβησαν εἰς Ἰσπανίαν περὶ τὸν 11ον αἰῶνα καὶ ἐκεῖ ἱδρυσαν ἐργαστάσια χάρτου κατασκευαζομένου ἐκ βάμβακος ἀκατεργάστου ἀντὶ Ἰνδοκαλάμου καὶ συκαμίνου· ἀλλ' ὁ χάρτης οὗτος ἦτο ἀτελέστατος καὶ ἐσχίζετο εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀντίστασιν. Ἡ τοιαύτη ὁμως ἐπιπόνησις τοῦ χάρτου δὲν ἐβράδυνε νὰ διαδοθῇ εἰς τὴν Εὐρώπην, ἥτις βαθμηδὸν ἐτελειοποίησε τὴν κατασκευὴν καὶ ποιότητα αὐτοῦ κατορθώσασα νὰ παρέχῃ εἰς ἡμᾶς σήμερον λευκὸν καὶ χρωματιστὸν χάρτην διαφόρων ποιοτήτων εἰς τιμὰς τοσοῦτον εὐτελεῖς.

Τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ χάρτου ἐπακολούθησασα ἡ ὑπὸ τοῦ Γουτεμβέργιου ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας τὸν 14ον αἰῶνα παρέσχεν εἰς τὴν πεπολιτισμένην ἀνθρωπότητα τὰ μέσα τῆς πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καὶ τῆς μεταδόσεως τῆς Ἰδέας, ἥτις καὶ μόνῃ προπορεύεται τοῦ ἔργματος τοῦ πολιτισμοῦ.

Ἰωάννης Ν. Λανδράκις

ΑΒΥΣΣΟΙ

ΑΓΝΩΣΤΟΙ ΠΟΘΟΙ

Θέλω καὶ τι ἀφάνταστο

Ἄχ! καὶ τι ἄγνωστο νὰ γράψω

Θέλω ἀπὸ τὸ σῶμά μου

Τὸν ἑαυτὸ μου νὰ ξεθάψω.

Θέλω ἀπὸ τὸ τίποτα

Νὰ βγάλω αὐτὸ ποῦ λέγε — καὶ —

Θέλω νὰ ἰδῶ τὸν ἄνθρωπο

Ὅχι μ' αὐτὸ τὸ ἴδιο μάτι.

Θέλω νὰ ἰδῶ τὸ ὄνειρο

— ὦ! τοῦ Θεοῦ τὴν κωμῳδίαν! —

Χωρὶς νὰ λέω μέσα μου

— Μωρὸς κι' ἐγὼ μέσ' στὰ γελοῖα —

Θέλω καὶ τὸν ἀθάνατο...

ὦ! τὸ Θεὸ θέλω νὰ γράσω

Καὶ πῶς στὸν Κόσμον ἔζησα

Κι' αὐτὸ ἀκόμα νὰ ξεχάσω.

Ναῦπλιον 1902

Μῆτοδς Παδύρου

ΕΣΠΕΡΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΙΩΜΑΤΟΣ

(Ἐκ τῶν τοῦ Chateaubriand)

Θόσος τοῦ ἡλίου οὐτινος οἱ ὀφθαλμοί
μας ἠδύνατο τότε ῥά ἀτερλῶσι τὴν
λάμψιν, ἔτοιμος ῥά βυθισθῇ ἐντὸς τῶν
ἀπαστραπτόντων κυμάτων, ἐφαίνετο μεταξὺ
τῶν σχοιρίων τοῦ πλοίου διασκορπιζῶν ἀκόμη
τὸ φῶς ἐπὶ ἀπεράντων θαλασσίων ἐκτάσεων,
ἡ δὲ πρόμνη τοῦ πλοίου μας ἐταλαρτέετο
ὁλοῦν, ὥστε θὰ ἔλεγε τις ὅτι ὁ ἀκτινοβόλος
ἀστὴρ μετέβαλλε καθ' ἐκάστην στιγμὴν ὀρίζοντα.
Οἱ ἴστοι, οἱ πρότονοι καὶ αἱ κεραταὶ τοῦ πλοίου
ἐβάφοντο ὑπὸ ροδίον χρώματος. Νέφη τινα
ἐπλανῶντο ἀτάκτως εἰς τὴν ἀνατολήν, ὁπόθεν
ἡ σελήνη ῥωχελῶς ἀνῆρχετο. Τὸ λοιπὸν τοῦ
κυανοῦ θόλου ἦτο αἰθρίον, πρὸς βορρᾶν δὲ εἰς
τὸν ὀρίζοντα τυφλὸν φέρον τὰ χρώματα τοῦ
πρίσματος καὶ σχηματίζων ἐκλαμπρον τρίγωνον
μετὰ τοῦ ἀστέρος τῆς ἡμέρας καὶ τοῦ
τῆς νυκτός, ἀνυψοῦτο ἐκ τῆς ἐαλάσεως ὡς κρυ-
σταλλίνη στήλη ὑποβαστάζουσα τὸν οὐράριον
θόλον.

Θὰ ἦτο ἄξιός οἱ κτον ὅστις ἐν τῷ ὥρῳ τοῦτο
θεάματι δὲν θὰ ἀνεγνώριζε τὸ κάλλος τῆς
Θεότητος! Δάκρυα ἔρρευσαν παρὰ τὴν θέλησίν
μου ἐκ τῶν βλεφάρων μου, ὅτε οἱ ἐν τῷ πλοίῳ
σύντροφοί μου ἐξάγοντες τοὺς πισσαλιγεῖς πύ-
λους τῶν, ἀνέπεμπον διὰ φωνῆς βραγχώδους
τὸν ἀπλοῦν ὕμνον τῶν πρὸς τὴν Παρθένον,
τὴν προστάτριά τῶν πανταλλομένων. Πόσον
ἦτο συγκινητικὴ ἡ δέησις τῶν ἀνθρώπων τοῦ-

των, οἵτινες ἀπὸ εὐθραδστοῦ σαρίδος ἐν τῷ
μέσῳ τοῦ Ὀκεανοῦ ἐθεώρτο τὸν ἡλίον ὀνόμε-
νον εἰς τὰ κύματα! Πόσον εἰσέδυνεν εἰς τὴν
ψυχὴν ἡ ἐπικλήσις αὐτῇ τοῦ πτωχοῦ ραῦτου
πρὸς τὴν Μητέρα τῆς θλίψεως! Ἡ ταπεινότης
ἐνώπιον ἐκείνου ὅστις πέμπει τὰς καταγίδας
καὶ τὴν γαλήνην, ἡ συναίσθησις τῆς ἡμετέρας
σμικρότητος ἀπέναντι τοῦ ἀπείρου, οἱ ὕμνοι οἱ
ἀντηχοῦντες μακρὰν ἐπὶ τῶν κυμάτων, τὰ θα-
λάσσια τέρατα αὐτὰ ἐκπληκτα ἐκ τῶν ἀγνώ-
στων τοῦτων τόνων, ὡλλοθαῖνον εἰς τὸ βάθος
τῶν κρυπτῶν τῶν, ἡ προσεγγίζουσα μὲ τοὺς
λαμπτήρας αὐτῆς νύξ, τὸ θαυμάσιον τοῦ πλοίου
μας μεταξὺ τῆς μεγαλοπρεπείας τῆς φύσεως,
ἐν πλήρωμα ἐνλαβὲς κατελημμένον ὑπὸ θαν-
μασμοῦ καὶ φόβου, εἰς σεδάσμιος ἱερῆς προσ-
ευχόμενος καὶ ὁ Θεὸς ὡσεὶ κεκλιμμένος ἐπὶ
τῆς ἀβύσσου διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς κρατῶν τὸν
ἡλίον ἐν ταῖς πύλαις τῆς δόσεως, διὰ δὲ τῆς ἐτέ-
ρας ἀνυψῶν τὴν σελήνην πρὸς τὸν ἀντίθετον
ὀρίζοντα, τείνων διὰ μέσον τοῦ ἀπείρου ἐπὶ ἡ-
χοον οὐς εἰς τὴν ἀσθενῆ φωνὴν τῆς δημιουργίας
τον! Ἰδοὺ ὅ,τι δὲν θὰ ἠδύνατό τις ῥά περι-
γράψῃ, οὔτε πᾶσα ἀνθρωπίνη καρδιὰ ἀρκούριως
ῥά αἰσθανθῇ.

Ἐν Νεῦς Ἀμαρῳ.

Εὐδτο. Ε. Φωτάκις

Φοιτητῆς τῆς Νομικῆς

ΕΠΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΑ

Η ΠΟΙΝΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

ΠΑΡΑ ΤΟΙΣ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΛΑΟΙΣ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ
ΤΙΝΕΣ ΟΙ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΝΤΕΛΟΥΣ ΚΑΤΑΡΓΗΣΕΩΣ ΑΥΤΗΣ ΛΟΓΟΙ

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΗ

Απὸ τοῦ ἀρχηγόνου ἱστορικοῦ τῆς ἀνθρω-
πότητος λίκνου ἡ ἔννοια τῆς θανατικῆς
ποινῆς εἶχεν ἀνατελεῖ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ
συνειδήσει. Ἡ διὰ τοῦ αἵματος ἀπόστις τῆς
ποινῆς ἀνεγράφη εἰς τὰς νομοθεσίας τῶν ἀρ-
χαιοτάτων λαῶν ἀνάλογος πάντοτε τῶν φυσι-
κῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν συνθηκῶν ὅφ' ἃς
τὰ ἔθνη ταῦτα ἀνεπτύχθησαν καὶ ἐβίου, ἐξε-
τελεῖτο δὲ ἀναλόγως τοῦ τιμωρουμένου ἀδική-
ματος διὰ πυρός, πνιγμοῦ, ἀγχόνης, δηλη-
τηρίου, κατακρημνίσσεως, σταυροῦ, λιθοβο-
λίας, θερμῆς στάκτης, ζέοντος ὕδατος, το-
ξαθμοῦ, ἀνασκολοπισμοῦ, πριονισμοῦ, ἀπο-
τυμπανισμοῦ, σήμερον δὲ διὰ τοῦ ἐκείνου,
ἀγχόνης, λαιμητόμου, ἡλεκτριζμοῦ.

Ἐκεῖ ἔνθα ἡ ἀτομικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐλευθε-
ρία ἀνεγνωρίσθη ὡς φυσικὸν αὐτοῦ δικαίον,
ἐκεῖ καὶ ἡ ποινικὴ νομοθεσία ὑπῆρξεν ἐπιει-
κετέρα. Ὅπου ὅμως ἡ θρησκεία καὶ ὁ δεσπο-

τισμὸς ὁ ἠθικὸς οὗτος Διὶ ἀπερρόβησαν τὴν
ἐλευθερίαν τοῦ ἀτόμου, ἐκεῖ καὶ ὁ πέλεκυς τῆς
δικαιοσύνης ὑπέκων εἰς τὸ γαῖμα τῶν θεο-
κρατικῶν καὶ δεσποτικῶν προλήψεων βαρὺς
κατέπιπτεν ἐπὶ τοῦ δυστυχούς θύματος

Ὁ πολιτισμὸς σταματᾷ πρὸ τῶν ὀρίων τοῦ
ἔθνους ἐκείνου ἐν τῷ ὅποῳ ἔχουσιν ἐνθρονί-
σθῃ θεοκρατία καὶ δεσποτισμὸς. Τὸ ἄτομον εἰς
τὰ ἔθνη ταῦτα ἀφ' ἐνὸς μὲν στερούμε.ον τῆς
εὐεργετικῆς τοῦ πολιτισμοῦ ἐπιδράσεως, ἀφ' ἑ-
τέρου δὲ ὑψιστάμενον τὴν ἐπὶ τοῦ τραχίλου
ἰσχυρὰν πῆσιν δικαίου τεθέντος καὶ ἐφαρ-
μοζομένου κατὰ τὸ ἀτομικὸν συμφέρον τοῦ
μονάρχου, ἥστις ἐπιστεῖντο ὡς ὁ ἐπὶ τῆς γῆς
τοποτηρητῆς τοῦ θεοῦ, κατὰ πᾶσαν στιγμὴν
ἠσθάνετο ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ τὴν σπάθην
τοῦ δημίου.

Κατόπιν τῶν ὀλίγων προεισαγωγικῶν τοῦ-
των γραμμῶν ἃς ἐπιληθώμεν τῆς ἐξετάσεως
τοῦ πρώτου μέρους τῆς μελέτης ἡμῶν τοῦτέστι
τοῦ περὶ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ἐν τῇ πο-

ρεία τῶν αἰώνων καὶ ἐν σχέσει πρὸς τὰς δοξασίας τῶν διαφόρων λαῶν τῆς γῆς.

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΙ ΛΑΟΙ

Σίναι. — Αἰγύπτιοι. — Ἰνδοί. — Πέρσαι. — Ἰουδαῖοι.

Παρά τοῖς Σίναϊς ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου σπανίως ἐπιβάλλεται καὶ εἰς περιστάσεις ὅλως ἐκτάκτους, καθόσον ὁ αὐτοκράτωρ κατὰ τὴν σεβαστὴν παρὰ Σίναϊς ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ κορυφαίου τῶν Σινῶν ἡθικολόγου Confucius—Tseu (Κομφουκιού) ὀφείλει νὰ μεταχειρίζεται τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ ὡς ἀρχιτέκτων τὴν οἰκοδομήσιμον φυλαίαν. Τὸ ξίλον τὸ δυνάμενον ὁλωσθῆποτε νὰ χρησιμεύσῃ ἐν τῇ οἰκοδομῇ ὁ καλὸς ἀρχιτέκτων δὲν ὀφείλει νὰ ἀποβάλῃ καὶ ἂν ἔχῃ ἐλαττώματά τινα. Φεῖδεται ὅθεν τῆς ζωῆς τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ὁ Υἱὸς τοῦ Οὐρανοῦ ὁ ἀντιπροσωπεύων ἐπὶ γῆς τὴν θείαν μεγαλειότητα καὶ τὴν ὑπερτάτην τοῦ οὐρανοῦ κράτους δικαστικὴν ἐξουσίαν. Ὅταν δὲ ἡ δικαιοσύνη ἐπιβάλῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν, ἥτις ἐκτελεῖται δι' ἀνασκολοπισμοῦ ὁ κατάδικος Σίνης δύναται ἀντὶ ν' ἀποτίσῃ τὴν θανατικὴν ποινὴν νὰ πληρώσῃ χρηματικόν τι ποσὸν ὑπὸ τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς ὀριζόμενον, ἀλλὰ τοῦτο εἰς ἐξαιρετικὰς ὁλως περιστάσεις.

Παρ' Αἰγυπτίοις ἡ ἐννοία τῆς θανατικῆς ποινῆς ὑπῆρξε βαθέως καὶ ἐρυθροῖς γράμμασιν ἐγκεχαραγμένη, ὁ δὲ κύκλος τῶν ἀξιοποίνων πράξεων δι' ἃς ἐπεβάλλετο θάνατος ἦτο μεγάλης διαμέτρου ὡς ἐπίσης μεγάλη ἦτο καὶ ἡ ποικιλία τῶν θανατικῶν ἐκτελέσεων.

Ὁ πατροκτόνος παρ' Αἰγυπτίους ἡ κρωτηριάζετο, εἰτα δὲ ζῶν ἐτι ἐκαίετο ἐπὶ ἀκανθῶν, ἐνῷ ἀφ' ἑτέρου ὁ παιδοκτόνος προσεδένετο ἐπὶ τρία ὅλα ἡμερονύκτια ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ θύματος υἱοῦ ἀλλὰ δὲν ἐθανοῦτο. Θάνατος ἐπεβάλλετο καὶ εἰς τοὺς φονευόντας τὰ ἱερὰ ζῶα αἰλουρον καὶ ἰδιν, ὧν οὐχὶ ἐξ εὐσπλαχνίας ἀλλ' ἐκ δυσειδαιμονίας ἐφείδοντο, ὡς καὶ εἰς πάντα μὴ παρέχοντα χεῖρα (σθερίας εἰς τὸ θῦμα, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀργητικῆς αὐτοῦ στάσεως συνεργοῦντα τῷ κακοῦργῳ).

Τοσοῦτον δὲ αὐστηρὰ ἦτο ἡ Αἰγυπτιακὴ νομοθεσία, ὥστε οὐ μόνον εἰς τοὺς ζῶντας ἐπεβάλλετο σινηθῶς ὡς ἐπικρατοῦσα ποινὴ ὁ θάνατος, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν νεκρῶν αἱ ἐν τῇ βίῳ πράξεις ἐξηλέγχοντο (ἐὰν κατηγοροῦντο) ὑπὸ τεσσάρων δικαστῶν κύκλῳ περὶ τὴν λάσσανα καθημένων, οἵτινες ἀπεστέρουσαν τοὺς θανόντας τῆς εἰθιμῆς ταφῆς ἐὰν εὕρισκον αὐτοὺς ἐν ἀδικαίᾳ βιώσαντας.

Ἐν γένει ἐ' Αἰγύπτῳ αἱ ποιναὶ ἦσαν αὐστηρόταται. Ὅθεν οὐδόλως παράδοξον ὅτι ὁ ἀπόβλητος περὶ ἀντιπεπονθότος νόμος ἐν Αἰγύπτῳ ἔσχεν τὴν γέννησίν του κατὰ τὸν Διόσωρον ἀνεφέροντα: «Ὅπως ἕκαστος οἷς μέρεσι τοῦ σώματος παρηνόμησεν εἰς ταῦτα κολλάζομενος αὐτὸς μὲν μέχρι τελευτῆς ἀνίστατον ἔχῃ τὴν συμφορὰν, τοὺς δὲ ἄλλους διὰ τῆς ἰδίας τιμωρίας νοθετῶν, ἀποτρέπει τῶν ὁμοίων τι πράττειν».

Ὅμως ἐκ παραλλήλου ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκπλήττει τοὺς Αἰγυπτιολόγους εἶνε ἡ δικαιοσύνη, ἥτις μεθ' ὅλην τὴν αὐστηρὰν νομοθεσίαν ἀπενέμετο εἰς τοὺς δούλους ἐν περιπτώσει κακοποιήσεως αὐτῶν ὑπὸ ἐλευθέρου. Ἡ μάχαυρα τοῦ δημίου δὲν ἐδίσταζε νὰ πίπτῃ βαρεῖα καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀποκτείνοντος τὸν δού-

λόν του δεσπότη, ἐνῷ τοιαύτης ἰσότητος δεῖγμα ἐν τῇ τιμωρῇ τοῦ ἐγκλήματος ἐν οὐδεμιᾷ πολιτείᾳ ἐχοῦσιν τὸν δασμὸν τῆς δουλείας δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν.

Παρ' Ἰνδοῖς οἵτινες κατοικοῦσι τὴν χώραν τοῦ Nirvana, ἡ ποινὴ τοῦ θανάτου ἀνεγράφετο μεγάλοις γράμμασιν ἐν τοῖς σκληροῖς Ἰνδικοῖς Νόμοις. Κατὰ τοὺς νόμους τοῦ σοφοῦ νομοθέτου Ἰνδοῦ Μανού ὁ τὴν ἰερότητα τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας βεβηλῶν ἐὰν μὲν ἦτο γυνὴ παρεδίδοτο εἰς βορᾶν πειναλέων κυνῶν ἐπὶ δημοσίας πλατείας, ἂν δὲ ἀνὴρ ἐκαίετο ἐπὶ σιδηρᾶς πεπυρακτωμένης κλίνης. Ὁ διὰ ρήξεως ἐν καιρῷ γυκτός κλέπτων ἀνεσκολοπίζετο ἐπὶ ὀξέως ὀβελοῦ, ὁ δὲ κιβδηλοποιοὺς διεμελίζετο διὰ ξυραφίου.

Ἀλλ' ἡ δι' αἵματος γεγραμμένη αὕτη νομοθεσία ἦτο αὐστηροτέρα ἐτι διὰ τοὺς δούλους Σύδρους. Ἐὰν τοιοῦτος ἀπετόλμα νὰ ἐκφέρῃ γνώμην ἐπὶ τῆς ἐκτελέσεως τῶν τοῦ Βραχμάνου καθηκόντων, ἐντὸς τῶν ὧτων καὶ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐχέετο ζέον ἐλαιον.

Παρά Πέρσαις θέλομεν ἀκούσει ἀντηχοῦσαν ἐτι τὴν κραυγὴν τοῦ θύματος πίπτοντος ὑπὸ τὸ βαρὺ ξίφος τῆς Περσίδος Θέμιδος. Καίτοι ἡ τῶν Περσῶν νομοθεσία ὑπῆρξεν ἀνθρωπινότερα τῆς τῶν Ἰνδῶν, οὐχ' ἦτον ἀποτελεῖ καὶ αὕτη αἵματηρὰν σελίδα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ποινικῶν νομοθετημάτων τῶν διαφόρων ἐθνῶν.

Ὁ κατακτητὴς καὶ δραστήριος Πέρσης ὁ δοξάζων τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς καὶ τὴν ἐκ νεκρῶν ἀνάστασιν ἐτιμωρεῖτο διὰ θανάτου ἐὰν καὶ μόνον προσήγγιζεν εἰς τὸ ἄρμα, οὐτινος ἐπέβαινον αἱ παλακίδες τοῦ βασιλέως ἢ ἐὰν ἀπροσκλήτως προσήγγιζεν εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον. Διὰ τὸν πατροκτόνον δὲν ὑπῆρχε νόμος καθόσον ἡ πατροκτονία ἐθεωρεῖτο παρὰ Πέρσαις ἀδύνατον κακοῦργημα. Ἀλλ' ὅταν συνέβαινε τὸ τοιοῦτον τὸ δικαστήριον ἐδημιούργει τὸ πλάσμα, ὅτι ὁ φονευθεὶς δὲν ἦτο γνήσιος πατὴρ τοῦ φονέως καὶ ὑπὸ τὸ πλάσμα τοῦτο ἐπέβαλλε τὴν θανατικὴν ποινὴν, ἥτις καὶ εἰς ἀσυγκρίτως ἐλαφροτέρας περιστάσεις ἐτίθετο εἰς ἐφαρμογὴν ὑπὸ τοῦ στρατιωτικοῦ τῆς Περσίας δεσποτισμοῦ. Ἀλλ' ὁ περιεργότερος ἐν Περσίᾳ νόμος ἀπορρέων καὶ οὗτος ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ δεσποτισμοῦ ἦτο τὸ νὰ μὴ καταδικάζεται τις εἰς θανατικὴν ποινὴν διὰ κακοῦργον αὐτοῦ πράξιν, καὶ ἂν ἀκόμη ἐπανελαμβάνετο αὕτη, ἂν μὴ πρότερον ἐξητάζοντο αἱ πρὸς τὸν Βασιλέα προσφερθεῖσαι ὑπὸ αὐτοῦ ὑπηρεσίαι· καὶ ἐὰν αὗται εὕρισκοντο ὑπερβάλλουσαι τὰ ἀδικήματα ὁ κακοῦργός τις ἐσώζετο. Τὸ ἄτομον τοῦ Μεγάλου Βασιλέως ἐτίθετο ὑπεράνω τοῦ νόμου, ἐνῷ τὸ ἄτομον τοῦ πολίτου οὐδὲν ἐλογίζετο ἐνώπιον τῶν δεσποτικῶν θελήσεων.

Ἡ δὲ θανατικὴ ποινὴ ἐξετελεῖτο ὡς ἑξῆς: Ὁ κατάδικος ἐδυθίζετο ἐν τινὶ σκάφῃ οὕτως ὥστε τὰ ἄκρα καὶ ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ νὰ μένωσιν ἐκτὸς τοῦ ὕδατος καὶ στρεφόμενος πρὸς τὸν ἥλιον ὑπέμενε πάντα βασανισμὸν κατακαίμενος ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ δακνόμενος ὑπὸ τῶν ζωῶν ἐντόμων μέχρις οὐ ἀποθάνῃ. Τὸ σκληρὸν τοῦτο εἶδος τοῦ θανάτου ἐκαλεῖτο σκάφειν.

Παρ' Ἰουδαίοις τῷ περιουσίῳ λαῷ τοῦ Κυρίου τοῦ Ἰεχωβά ἡ ἰσχύουσα θεοκρατικὴ πολιτεία ἀπνέθανε κατ' ἀρχὴν τὸ αἷμα καὶ διὰ τοῦτο ὁσάκις ἠναγκάζετο κρίνουςα κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῆς δοξασίας τὰ ἀδικήματα νὰ

ἐπιβάλῃ τὸν θάνατον, μέχρι τῆς ἐσχάτης στιγμῆς ἀνεζήτει παρὰ τοῦ λαοῦ ἐλαφρυντικὰς ὑπὲρ τοῦ καταδίκου μαρτυρίας. Ὁ καταδίκος ὀδηγούμενος εἰς τὸν τόπον τῆς ἐκτελέσεως κεκαλυμμένος διὰ μέλανος ὑφάσματος καὶ ὑπὸ τὴν συνοδίαν δύο δικαστῶν δὲν ἐθαυματοῦτο ἀμέσως, ἀλλὰ κηρύξαι τις πεντάκις καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐκήρυσσε: «τίς δύναται νὰ δικαιολογήσῃ τὸν δυστυχῆ; ἢς λαλήσῃ». Ἡ μαρτυρία ἐνὸς μόνον πολίτου ἤρκει ὅπως ὁ καταδίκος ὀδηγηθῇ καὶ πάλιν εἰς τὸ δικαστήριον πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς δίκης, ἀλλ' ἐὰν οὐδεὶς ὠμίλει οἱ μάρτυρες ὑπεχρεοῦντο, μὴ ὑπάρχόντων κατὰ τὸ Δευτερονόμιον δημιῶν, νὰ ῥίψωσι τὸν πρῶτον κατὰ τοῦ καταδίκου λίθον ἐπακολουθοῦντος τοῦ πλήθους: «Καὶ ἡ χεὶρ τῶν μαρτύρων ἐστὶ ἐν αὐτῷ ἐν πρώτοις θανατώσαι αὐτὸν καὶ ἡ χεὶρ παντός τοῦ λαοῦ. Ἐπ' ἐσχάτῃ» ἀναφέρει τὸ Δευτερονόμιον. Τοῦτο δὲ ὅπως διστάζωσιν οἱ ψευδομάρτυρες, ὡς μέλλοντες αὐτοὶ πρῶτοι νὰ ῥίψωσι λίθον κατὰ τοῦ θύματος τῆς συκοφαντίας αὐτῶν.

Ὅτι δὲ ὁ Ἰουδαϊκὸς νόμος ἐθεώρει βαρεῖαν καὶ ἀπεχθὴν πράξιν τὸ χύνειν αἷμα ἔστω καὶ ἐνοχόν, καταδεικνύται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι οἱ δικασταὶ ἐνῆστον ὁλόκληρον τὴν ἡμέραν ἐκείνην καθ' ἣν ἤθελον ἀπαγγεῖλαι μίαν εἰς θάνατον καταδίκην, καθόσον δύο τοιούτων ἢ ἀπόφαις ἐντός μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἡμέρας δὲν ἐπετρέπετο.

Ἡ «Μισχνα» ἢ ἐπίσημος κατὰ τὰς παραδόσεις ἔρμηνεία τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου ἀναφέρει: «Ἐν δικαστήριον ἀπαξ ἀνὰ πενταετίαν ἐκδίδον καταδικαστικὴν εἰς θάνατον ἀπόφαισιν

δύναται νὰ ὀνομασθῇ δικαστήριον αἱμοχαρές». Πάντες δὲ ἐνθυμοῦνται ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν Εὐαγγελίου ὅτι ὁ Πιλάτος παραδίδων τὸν Ἰησοῦν εἰς ἄδικον θάνατον λαβὼν ὕδωρ εἶπε: «ἀνίπτω τὰς χεῖράς μου ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ ἀθώου τούτου».

Ἀλλὰ μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τὸ αἷμα ἀπέχθειαν τῶν Ἰουδαίων πλεῖστα δια ἀδικήματα ἐτιμωροῦντο διὰ θανατικῆς ποινῆς. Οἱ ἀσεβεῖς, οἱ βλάσφημοι, οἱ μὴ νηστεύοντες, οἱ μὴ φορτάζοντες τὸ Πάσχα, οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου, οἱ γόπτες, οἱ φαρμακεῖς, οἱ ἀλαξοπιστοῦντες, οἱ πατροκτόνοι, οἱ παιδοκτόνοι καὶ οἱ ἐν γένει φονεῖς ἐθανατοῦντο διὰ λιθοβολισμοῦ διὰ τοῦ ὁποίου ἐδικαιοῦντο ὡσαύτως νὰ ἐκδικήσωσι τὸν φόνον καὶ οἱ στενότεροι τῶν συγγενῶν τοῦ φονεομένου.

Πλὴν τοῦ διὰ λιθοβολισμοῦ θανάτου ἦσαν ἐν χρῆσει ὁ διὰ ξίφους ἀτιμωτικὸς θάνατος, ἡ διχοτομία, ὁ διὰ πρίονος θάνατος, ὁ ἀποτυμpanισμὸς (μαστιγώσις μέχρι θανάτου) ὁ διὰ θερμῆς στάκτης, ὁ διὰ θηρίων θάνατος (Δανιὴλ -λάκκος λεόντων) ὁ κατὰ τῶν βράχων κρημνισμὸς καὶ ὁ διὰ πυρός (οἱ τρεῖς παῖδες ἐν καμίνῳ). Ἡ σταύρωσις εἶνε εἶδος θανατικῆς ποινῆς νεωτέρων χρόνων, μετὰ τὴν κατὰκτησιν τοῦτέστι τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, διό καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ τῆς σταυρώσεως θάνατον.

(Ἔπεται συνέχεια)

Ἀρτεμιδία Λυνδράκη

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΕΚ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΤΩΡΑ

Πρώτη μου δουλειὰ ὅταν ἐγύρισα ἀπὸ τὸ μακρυνό μου ταξεῖδι, ἦτο νὰ ἐπισκεφθῶ τὴν παιδικήν μου φίλην Μαρίαν. Ἡμεθα ἀχώριστοι καὶ ἀγαπημένοι ἀπὸ τὰ μικρά μας χρόνια, καὶ πολὺ ἐπιθυμοῦσα νὰ τὴν ἴδω· πρὸ πάντων δὲ ἤθελα νὰ μάθω ἐὰν θὰ ἐξακολουθοῦσε νὰ τρέφῃ τὰς παραδόξους ἐκείνας καὶ τόσον αἰσιόδοξους ιδέας τῆς.

Γιατὶ σὰν ποιήτρια ποῦ ἦτο—καὶ εἶχε ἐκτάκτως ἀνεπτυγμένον τὸ σπέρμα τῆς ποιήσεως μέσα τῆς—ἤρεσκετο ὑπερβολικὰ νὰ βλέπῃ τὸν κόσμον πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐτέραν αὐτοῦ ὄψιν, νὰ τὸν θεωρῇ, ὅπως ἔλεγεν. Ἕνα πανόραμα ἀπέραντον, μιὰ ζωγραφιὰ ἀπλουμένην ἐμπρὸς τῆς εἰς ἁρμονίαν γραμμῶν καὶ μαγεῖαν χρωμάτων...

Οὐδέποτε ἤθελε νὰ τῆς λέγετε ὅτι ὁ κόσμος εἶνε ἀχάριστος, ὅτι ἡ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων προσκόπτει πολὺ συχνὰ ἐπὶ πικριῶν καὶ θλίψεων νὰ τὴν ἀφυπνίζετε ἀπὸ τὰ πλάνα τῆς φαντασίας τῆς ὄνειρα καὶ νὰ τὴν φέρετε εἰς τοῦ κόσμου τὴν πραγματικότητα. Ἦτο ἀπὸ τὰς ὑπάρξεις ἐκείνας, τὰς πλασμένας νὰ αἰσθάνωνται, νὰ συγκινοῦνται καὶ νὰ κλαίουσιν διὰ τὸ ἐλάχιστα...

Καὶ ὅταν ἐπήγαινα εἰς τὸ σπίτι τῆς νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ, αὐτὰ ἀκριβῶς ἐσκεπτόμην καθ' ὅδον καὶ ἤμουν ἀρετὰ περίεργος πῶς θὰ τὴν ἐπανεβλεπον.

Τὴν εὗρήκα καθημένην σ' ἓνα μικρὸ καναπέ-δάκι, μετὰ τὴν μικρὰν κεφαλὴν τῆς στηριγμένην ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς, ἐνῷ διὰ τῆς ἄλλης ἐφυλλομετροῦσε μηχανικῶς κάποιον χρυσόδετο βιβλίον.

Μ' ἀνεγνώρισεν εὐθὺς μόλις με εἶδε καὶ ἔτρεξε περιχαρὴς νὰ με ὑποδεχθῇ. Με ὠδήγησε εἰς τὸ στολισμένο σαλονάκι τῆς καὶ μοῦ προσέφερε κάθισμα.

Ἠρχισεν ἔπειτα νὰ μ' ἐρωτᾷ μετ' ἐνδιαφέροντος πῶς ἐπέρασα στὸ ταξεῖδι, καὶ περὶ τῶν ἰδικῶν μου ἐν γένει, ἐνῷ ἐγὼ προσεπάθουν νὰ κρατήσω μίαν κραυγὴν ἐκπλήξεως ἀπέναντί τῆς.

Προσεπάθουν ν' ἀναγνώρισω ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς τὴν παλαιάν μου σύντροφον τῶν παιδικῶν μου χρόνων, καὶ τὰ χεῖλῃ μου χωρὶς νὰ θέλω ἐψιθύρισαν:

— Ὅποια μεταβολή!

Τὴν ἀφῆκα ἄλλοτε τόσον εὐμορφὴν καὶ ὁρσερὰν, καὶ τὴν ἐπανεβλεπα τώρα χλωμὴν καὶ ἀρρωστημένην, καταφανῶς μελαγχολικὴν, με μίαν ἐκφρασιν τοῦ ὅλου προσώπου τῆς τοσοῦτον ἀπροσδιόριστον! Ἐξήτασα τὴν αἰτίαν τῆς προώρου ἐκείνης μεταμορφώσεως καὶ μέσα ἡ ψυχὴ μου ἠσθάνετο λύπην μεγάλην καὶ συμπάθειαν ἀμετρον...

Ἀνεπόλουν εἰς τὴν μνήμην μου τὸ ἄλλοτε αἰθερόπλαστον καὶ χαρούμενον κοριτσάκι ποῦ γελαστὸ καὶ πεταχτὸ ἔτρεχε μετὰ πλοῦσια μολ-

λιά του χυμένα άτακτα γύρω στους ώμους, να μου άπαγγείλη κανένα νέον έργον—ή καθημερινή τροφή της ψυχής της—και ένόμιζα πώς έβλεπα τώρα τὸ φάντασμά της, τὴν σκιάν της μόνον...

Και χωρίς νά θέλω εξύπνησε μέσα στὸν νοῦν μου—σάν ὄνειρο γλυκὸ λησμονημένο, μιὰ περασμένη ἡμέρα, κάποιος τῆς ζωῆς μας μυρωμένο δειλινό, ὅταν ἐκαθήμεθα μαζί τ' ἓνα λιθαρνέιο καναπέδακι τοῦ ἐξοχικοῦ κήπου της, κάτω ἀπὸ τὰ δενδροκλάδια τὰ βαθύσκωτα, ἀνόμενα στὰ πανεύροσμα μύρα τῶν κρίνων καὶ τριανταφύλλων.

Ἐκεῖ δίπλα μου καθημένη ἡ Μαρία μὲ τί παλμούς χαρᾶς μου ἀπήγγειλε τὰ πρῶτά της ποιήματα, διὰ τὰ ὅποια εἶχε καταναλώσει τὰς εὐτυχαστέρας τοῦ βίου της ἡμέρας. Καὶ ὅταν ἐτόλμησα — πῶς τὸ ἐνθυμούμαι! — νὰ τῆς παρατηρήσω γιατί εἶνε τόσο ἀισιόδοξος εἰς τὰ ποιήματά της, ἐγύρισε τότε μ' ἓνα ἀπότομο ἀλλὰ χαριτωμένο κίνημα τῆς κεφαλῆς της καὶ μοῦ ἀπήντησε :

— «Μὰ δὲν εἰξεύρεις τί ὡμορφος ποῦ μοῦ φαίνεται αὐτός ὁ κόσμος! . Μ' ἀρέσει νὰ ψάλλω τὰ αἰθέρια τοῦ πλάστου κτίσματα, νὰ ἐξυμνῶ τῆς φύσεως τὰ θέληγτρα...»

Καὶ συνέιθζε νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὴν φράσιν αὐτὴν εἰς κάθε εὐχάριστον συνομιλίαν μας καὶ ἐγελοῦσε ὕστερα πρὸς πεῖσμά μου τὸ γέλιο ἐκεῖνο τὸ κρυσταλλένιο, τὸ παιδακίσιο γέλιο.

Καὶ τώρα ποῦ τὴν ἐκντταξα στὰ μάτια κι' ἐννοιωθα ὁλόκληρην τὴν καρδιά μου νὰ συγκλονίζεται ἀπὸ κάποιο βαθὺ καὶ ἀνεμῆνευτο παράπονον, ἤρχιζα νὰ παραδέχωμαι πῶς εἶχε δίκαιον ἡ Μαρία τότε ποῦ ἐσκέπτετο μὲ ἀισιόδοξίαν γιὰ τὸν κόσμον, τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποῦ ἀνθόφορος ἐλουλούδιζεν ὁ κήπος τῆς νεότητος ὁλόγουρά της καὶ τὸς ἐύκολα «τὰ παραμύθια τὴν ἐπλάυνευσαν». Τότε τὰ ὄνειρά της τὰ πλούσια ἐβλεπεν ὅλα ἐνσαρκωμένα, ἡ εὐτυχία ἐμύρωνε τὴν ψυχὴν της, ἡ χαρὰ τῆς ἐχάριζεν ἄφθονα τὰ δῶρά της τ' ἀτίμητα. Καὶ πλημμυρισμένη ἀπὸ ζῶν, ποῦ θερμὴ ἐπάλλετο μέσα στὰς φλέβας της, ἄθῳ παιδάκι ἀκόμη δὲν ἐγνώριζε ἄλλο παρὰ «τὰς μαγίσσας καὶ τὰς ἡγεμονίδας τῶν ὀνείρων της».

Ἀλλὰ πάλιν ἐσκεπτόμην μήπως παρήλθον πολλὰ ἀπὸ τότε χρόνια; Δὲν ἦτο τάχα νεαρὴ τὰ τότε ἀκόμη ἡ Μαρία; Γιατί λοιπὸν νὰ μεταβληθῇ τόσο ἀπότομα; Καὶ βασιανίζομενος ἀπὸ τὴν ἐπίμονον ἐκείνην σκέψιν, προσεπάθουν ν' ἀνακαλύψω ἐπὶ τῶν χαρακτηριστικῶν της, νὰ μαντεύσω, ἂν ἦτο δυνατόν, κατ' ἐκ τῶν κινήματων, ἐκ τῶν λόγων της.

Ἡ Μαρία εἶχεν ἐννοήσει βεβαίως, ὅτι συνέβαιναν ἐντὸς μου, ἀλλὰ τὰ μάτια της ἀπέφευγον νὰ συναντήσουν τὰ ἰδικά μου, καὶ μόνον ὅταν ἐπέρασε ἀρκετὴ ὥρα ἐγύρισε καὶ μ' ἐκντταξε προσεκτικὰ καὶ τότε διέκρινα καθαρὰ μέσα στὰ μεγάλα καὶ ὄνειροπόλα μάτια της σβυτμένην ὁλὴν τὴν λάμψιν τῶν ποῦ ἐφωσφόριζε ἄλλοτε. Εἰς

τὸ πρόσωπόν της τὸ λευκότετον εἶχε χυθῇ ὁλόγουρα ὅλη ἡ χλωμάδα ἐκεῖ-η ποῦ γεννᾷ ὁ μαρασμός....

Ἡσυχία ἀπόλυτος ἐβασίλευεν εἰς τὸ κομψὸν ἐκεῖνο δωμάτιον, ποῦ ἐφώτιζαν ἀσθενικὰ τὰ τελευταῖα ξεψυχίσματα τῆς ἡμέρας, ἐνῷ ἀπὸ τὸ παράθυρον ἐχύνοντο μέτα πένθιμοι τόνοι μουσικῆς ποῦ ἐξέφευγαν μελαγχολικὰ ἀπὸ κάποιο ὀργάνεττο τοῦ δρόμου.

— Μαντεύω τὴν λύπην σου καὶ τὸν οἶκτον, τὸν ὁποῖον αὐτὴν τὴν στιγμὴν αἰσθάνεσαι γιὰ μένα!

Μοῦ εἶπεν ἑξαφνα ἡ Μαρία μ' ἓνα τόνον φωνῆς τόσον συγκινητικόν. Καὶ τὰ λόγια της ἐκύλισαν τόσο παραπονετικὰ ἀπὸ τὸ στόμα της, ὥστε μόλις συνεκράτησα τὰ δάκρυα μου.

— Ἀπατάσαι, Μαρία, τῆς ἀπήντησα μετὰ δυσκολίας, δὲν γνωρίζω τίποτα.

Μικρὰ σιωπὴ παρηκολούθησε τοὺς τελευταίους λόγους μας, ὅτε ἓνα βαρὺ ἀναστέναγμα ἐξέφυγεν ἀπὸ τὰ χλωμά, τὰσπρα σχεδὸν χεῖλη της. Ἀκούμπησε τὸ βιβλίον ποῦ κρατοῦσε στὰ χέρια της, καὶ μὲ ὕφος θλιβερόν, ἀλλὰ καὶ μὲ κάποιο προσποιημένον χαμόγελο ἐπανελάβε :

— Ἐ, πῶς μὲ βλέπεις ἀπὸ τότε; Δὲν ἄλλαξα; Ὡ! ἂν εἰξευρες πόσες ἄσχημες ἡμέρες ἐπέρασα ἀπὸ τότε καὶ πόσα παθήματα ὑπέφερα μέσα στὸν ἀνεμοστρόβιλον τοῦ κόσμου, στὴν αἰώνιαν αὐτὴν πάλιν, ποῦ τὴν λένε ζῶν! σὲ βεβαίῳ ὅτι ἄλλο ἀτυχέστερον ἀπὸ ἐμὲ πλάσμα δὲν θὰ ἐγέννησεν ἡ Φύσις!

Καὶ ἄρχισε μὲ γραμμὲς ζωντανῆς νὰ μοῦ περιγράφῃ τὰ ὅσα ὑπέστη μετὰ τὸν θάνατον τῶν γονέων της, τὴν περιφρόνησιν ποῦ τῆς ἐδειξαν οἱ ἰδικοὶ της καὶ πῶς τὴν ἐγκατέλειψαν ὁλομόναχην. Ἐνθυμοῦμαι ζωηρὰ τὰ ἐξῆς ποῦ μοῦ εἶπεν ὅταν ἐπρόκειτο νὰ τὴν ἀποχαιρετήσω.

— Αὐτὴ ἡ κακία καὶ τὸ αἰώνιον συμφέρον, ποῦ ἀδιάκοπα ἀλληλοκυτπῶνται μὲ μανία καὶ λύσσα ἐδῶ στὸν κόσμον, πόσες φορές δὲν μ' ἔκαμαν νὰ κλάψω ἡμερόνυχτα ὁλόκληρα! Μ' ἄφησαν ὅλοι γιατί' εἶμαι πτωχὴ, καὶ δὲν ὑπάρχει ψυχὴ καμμιά νὰ μὲ συμπονέσῃ, νὰ θυσιάσῃ — ἄλλοίμονο! — ἓνα καὶ μόνον δάκρυ γιὰ μένα!

— «Ὡ! τί ἄνοστος ποῦ μοῦ φαίνεται ὁ κόσμος τώρα! Πόσον ἀλλοιώτικον τὸν βλέπω ἀπὸ τότε!»

Τὰς τελευταίας λέξεις διέκοψαν λυγροὶ καὶ τὰ μάτια της τὰ δακρυσμένα ἐξετίναζαν σπίθες ὀγῆς καὶ μίσους, ἐνῷ εἰς τὴν ὠχρὰν μορφήν της ἐξωγραφίζετο ἡ βαθεῖα ὀδύνη καὶ τὸ μαρτύριον ποῦ ἐφραμμάκωναν πέρα-πέρα τὸ ἀδυνατο στῆθός της.

Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα δὲν ὠμιλοῦσα καθόλου ἀπὸ τὴν συγκίνησιν, ἤμουν σὰν κρεμασμένος ἀπὸ τὰ χεῖλη της καὶ μόνον ὅταν ἐσιώπησεν ἐπῆρα σιγὰ σιγὰ τὸ καπέλλο μου καὶ μὲ μίαν καταφανὴ συγκίνησιν καὶ χωρὶς νὰ προσθέσω λέξιν, τὴν ἀπεχαιρέτησα μηχανικῶς κι' ἐφυγα.....

Τάκης Ν. Κονόρθος